

**Keski-Savon ympäristötoimen
ympäristöterveydenhuollon
valvontasuunnitelma vuosille 2025–2028**
Päivitys vuodelle 2026

Keski-Savon ympäristölautakunta 19.12.2024 § 80
Keski-Savon ympäristölautakunta 18.12.2025 § 98

1 SISÄLLYS

2	YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTASUUNNITELMA.....	5
3	VALVONTAYKSIKKÖ	6
3.1	Toimialue ja toimipisteet.....	6
3.2	Hyvinvointialueet ja ympäristöterveydenhuollon järjestäminen	6
3.3	Ympäristöterveydenhuollon voimavarat ja niiden jakautuminen	6
3.4	Valvonta ja tarkastukset.....	7
3.5	Valvontakohteen tarkastustiheys ja riskinarviointi	7
3.6	Tarkastukseen käytettävä aika	8
3.7	Näytteenotto ja tutkiminen.....	8
3.8	Ulkopuoliset asiantuntijat	8
3.9	Koulutus ja perehdyttäminen.....	9
3.10	Valvontatietojärjestelmä sekä muut tietojärjestelmät	9
3.11	Valvonnan kustannukset ja maksullisuus.....	10
3.12	Epidemioiden selvittäminen.....	10
3.13	Häiriötilanteisiin varautuminen.....	10
3.14	Valtakunnallisen valvontaohjelmakauden teeman edistäminen	11
3.15	Viestintä.....	11
3.15.1	Viestintä häiriötilanteessa.....	12
3.16	Valvontasuunnitelman hyväksyminen	12
3.17	Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi	13
4	ELINTARVIKEVALVONTASUUNNITELMA	15
4.1	Elintarvikelain mukainen valvonta	15
4.2	Elintarvikevalvonnan rekisteröinti- ja hyväksymismenettely.....	15
4.3	Tarkastusten määrittely	16
4.4	Valvontakohteen riskinarviointi	16
4.5	Tarkastuskohteiden kartoitus.....	17
4.6	Painopisteet elintarvikevalvonnassa	18
4.7	Näytteenottosuunnitelma.....	19
4.8	Valvonnan toteutumisen arviointi	20
5	TERVEYDENSUOJELUN VALVONTASUUNNITELMA	21
5.1	Terveydensuojelulain mukainen valvonta	21
5.2	Terveydensuojelulain mukainen ilmoitus- ja hyväksymismenettely	23
5.3	Tarkastusten määrittely	23
5.4	Valvontakohteen riskinarviointi ja tarkastustiheyden määräytyminen	24
5.5	Terveydensuojelulain valvontakohteet.....	25
5.6	Näytteenotto ja muut tutkimukset	27
5.7	Painopisteet terveydensuojelussa	28
6	TUPAKKALAIN JA LÄÄKELAIN VALVONTASUUNNITELMA	30
6.1	Toimintaympäristön muutokset.....	30
6.2	Tupakka- ja lääkelain valvonta	30
6.3	Tarkastusten määrittely	32

6.4 Riskinarviointi ja valvontatiedot.....	32
6.5 Suunnitelman ulkopuolinen valvonta	33
6.6 Osaamisen varmistaminen ja valvonnan menetelmät.....	33
6.7 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi.....	33
6.8 Painopisteet tupakkalain valvonnassa	34
7 ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON VALVONTASUUNNITELMA.....	35
7.1 Toimintaympäristö, resurssit ja voimavarat.....	35
7.1.1 Resurssitarpeen kartoitus	35
7.1.2 Henkilöresurssit, vastualueet ja työnjako	35
7.1.3 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen.....	36
7.1.4 Yksityinen palvelutarjonta.....	36
7.2 Tietojärjestelmät	37
7.3 Yhteistyö ja viestintä	38
7.4 Eläinlääkintähuollon maksut	38
7.5 Valvonnan toimeenpano	39
7.6 Eläinten terveyden valvonta.....	39
7.6.1 Eläintautivalmius	39
7.6.2 Eläintautiepäilyt ja zoonoosien valvonta	39
7.6.3 Pakollinen ja vapaaehtoinen terveystarkastus	39
7.6.4 Vesiviljelylaitosten terveystarkastus	40
7.6.5 Muu tautiseuranta	40
7.6.6 Eläinten keinollinen lisääntyminen	40
7.6.7 Eläimistä saatavat sivutuotteet ja niiden käsittely.....	40
7.6.8 Eläinten merkitseminen ja rekisteröinti.....	41
7.6.9 Tuonti ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus	41
7.6.10 Elävien eläinten ja eläimistä saatavien muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden sisämarkkinakauppa ja vienti.	42
7.7 Eläinten hyvinvoinnin valvonta	42
7.7.1 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus.....	42
7.7.2 Tiloilla tehtävät EU-eläinsuojelutarkastukset	43
7.7.3 Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus	43
7.7.4 Eläinsuojeluvalvojat.....	43
7.7.5 Eläinkuljetukset	43
7.7.6 Teurastamot ja pienteurastamot	43
7.7.7 Eläinten lääkitsemisen valvonta	44
7.8 Eläinlääkäripalvelujen toimeenpano.....	44
7.8.1 Peruseläinlääkäripalvelu	44
7.8.2 Tuotantoeläinten terveydenhuolto.....	45
7.8.3 Kiireellinen eläinlääkäriapu	45
7.8.4 Saatavuus ja ajanvaraus	46
7.8.5 Toimitilat ja välineet.....	46
7.8.6 Ostopalvelut	46
7.9 Palvelun laadun arviointi ja kehittäminen.....	47
7.9.1 Toiminnan kehittäminen	47

7.9.2 Valitusten käsittely	47
7.10 Seuranta ja raportointi	47
7.11 Eläinlääkintähuollon painopistealueet ohjelmakaudella 2025–2028	48

2 YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTASUUNNITELMA

Ympäristöterveydenhuolto on osa ennaltaehkäisevää kansanterveystyötä, jonka tehtävänä on yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuva terveyden edistäminen sekä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy. Ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädäntö sekä valtioneuvoston valvontasuunnitelma-asetus (665/2006) edellyttävät kuntia laatimaan ja hyväksymään säännöllistä valvontaa koskevan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää.

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on edistää ja valvoa elinympäristön ja yksilön terveyttä ja turvallisuutta sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia. Valvonnalla varmistetaan ympäristöterveydenhuollon lakien noudattaminen toiminnanharjoittajia ja kuluttajia neuvomalla, ohjaamalla, kouluttamalla, tekemällä tarkastuksia, ottamalla näytteitä, antamalla lausuntoja ja varautumalla erityistilanteisiin.

Lainsäädännössä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta, mutta viranomaisvalvontaa tarvitaan toiminnan ja tuotteiden määräystenmukaisuuden varmistamiseksi, toimijoiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi, kuluttajansuojan turvaamiseksi sekä toimijoiden tuotantoedellytysten varmistamiseksi.

Keski-Savon ympäristötoimen valvontasuunnitelma sisältää yhteisen osuuden sekä toimialakohtaiset suunnitelmat. Alkava ohjelmakausi on nelivuotinen (2025–2028). Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman teemana on vaikuttava valvonta ja ydintehtävät. Teema sisällytetään myös Keski-Savon ympäristötoimen valvontasuunnitelmaan. Teemaa voidaan toteuttaa panostamalla tietoperusteiseen valvontaan, osaamiseen ja varautumiseen.

Keski-Savon ympäristötoimen ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmassa on otettu huomioon lainsäädännön valvonnalle asettamat vaatimukset sekä valtakunnalliset valvontaohjelmat. Keskusvirastojen laatimat valtakunnalliset valvontaohjelmat on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Keskusvirastojen laatimat valtakunnalliset valvontasuunnitelmat

Ohjelma	Laatijat
Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma 2025–2028	Ruokavirasto, Valvira
Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2025–2028 VASU (luonnosvaiheessa 12/2024)	Ruokavirasto
Eläinlääkintähuollon valtakunnallinen ohjelma (EHO) 2026–2028	Ruokavirasto
Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma vuosille 2025–2028	Valvira
Valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma vuosille 2025–2028	Valvira

3 VALVONTAYKSIKKÖ

Keski-Savon ympäristötoimi tuottaa ympäristönsuojelun, terveysvalvonnan sekä eläinlääkintähuollon palvelut. Ympäristötoimi perustettiin 1.1.2009 ja siihen kuuluvat Pieksämäen ja Varkauden kaupungit sekä Joroisen, Heinäveden ja Leppävirran kunnat, joista Leppävirta toimii isäntäkuntana. Vuoden 2023 alusta lähtien ympäristöterveydenhuollon valvontaa tehdään neljän kunnan alueella, sillä Heinäveden ympäristöterveydenhuolto siirtyi Siun soten hyvinvointialueen tehtäväksi.

Ympäristöterveydenhuollosta vastaava viranomaisena on Keski-Savon ympäristölautakunta, jonka alaisuudessa Keski-Savon ympäristötoimi toimii. Keski-Savon ympäristölautakunnassa on jäseniä kaikista yhteistoiminta-alueen kunnista. Ympäristölautakunta on suoraan Leppävirran kunnanhallituksen alainen. Lautakunta toimii kunnan monijäsenisenä toimielimenä ja valvontaviranomaisena.

3.1 Toimialue ja toimipisteet

Ympäristöterveydenhuollon toimialueeseen kuuluvat 1.1.2023 alkaen Leppävirta, Joroinen, Varkaus ja Pieksämäki. Näiden neljän kunnan alueet ovat yhteispinta-alaltaan noin 4592 km², josta vettä on 926 km² ja asukkaita toiminta-alueella on yhteensä noin 50 000.

Toimistotilat ympäristöterveydenhuollolla on terveysvalvonnan osalta Leppävirralla, Pieksämäellä ja Varkaudessa. Eläinlääkintähuollon toimitilat sijaitsevat Leppävirralla, Pieksämäellä ja Joroisissa.

3.2 Hyvinvointialueet ja ympäristöterveydenhuollon järjestäminen

Vuoden 2023 alusta lukien vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisestä siirtyi kunnilta ja kuntayhtymiltä 21 hyvinvointialueelle. Heinäveden ympäristöterveydenhuolto siirtyi tässä yhteydessä Siun soten hoidettavaksi. Vuoden 2023 eduskuntavaalien jälkeen laaditussa uudessa hallitusohjelmassa on kirjattuna, että kuntien tehtäväkentän vakiinnuttamiseksi kuntien tehtäviä ei siirretä hyvinvointialueille hallituskauden aikana. Ympäristöterveydenhuollon järjestämisvastuu säilyy toistaiseksi kunnilla. Hallitusohjelmassa annetaan kuitenkin mahdollisuus kunnille ja hyvinvointialueille sopia tehtävien hoitamisesta alueellisten ja paikallisten tarpeiden mukaisesti.

3.3 Ympäristöterveydenhuollon voimavarat ja niiden jakautuminen

Ympäristöterveydenhuollon virkavahvuus on terveysvalvonnassa 8 htv ja eläinlääkintähuollossa 7,1 htv, josta 2 on valvontaeläinlääkärien työpanosta (valtion työ). Terveysvalvonnan henkilökunnasta osa on erikoistunut valvonnan tietyille toimialueille, mutta on tyypillistä, että työkuvaukset sisältävät tehtäviä useilta eri lainsäädännön osa-alueilta. Erikoistuminen on ollut haasteellista henkilöstömuutosten takia, jotka ovat olleet henkilökunnan kokoonpanoon ja henkilöiden työaikoihin liittyviä. Taulukossa 2 on esitetty resurssien jakautuminen valvonnan eri osa-alueille. Käytetystä työajasta raportoidaan ympäristölautakunnalle kolmesti vuodessa.

Taulukko 2. Henkilöresurssien jakautuminen eri valvonta-alueille

	Koko valvonta (htv)	Suunnitelmallinen valvonta (htv)
Elintarvikevalvonta	4,00	2,75
Terveydensuojelu	3,75	2,0
Tupakkavalvonta	0,25	0,2
Eläinlääkintähuolto, eläinsuojelu	7,1	0,5

3.4 Valvonta ja tarkastukset

Valvonnan tehtäviin kuuluu muun muassa suunnitelmallisten tarkastusten tekemistä suunnitelmallisen valvonnan piiriin kuuluvissa kohteissa, näytteenottoa, ilmoitusten ja hakemusten käsittelyä, lausuntojen antamista, ilmoitusten ja valitusten perusteella tehtävää suunnitelman ulkopuolista valvontaa, kuten terveyshaittojen ja epidemioiden selvittelyä. Suunnitelmallisen valvonnan kohteet ovat elintarvikelain, terveydensuojelulain sekä tupakka- ja lääkelain mukaisia valvontakohteita.

Suunnitelman mukaisilla tarkastuksilla pyritään selvittämään kohteen tai toiminnan vaatimustenmukaisuutta. Tarkastus voi kohdistua tiloihin, toimintatapoihin, kuten omavalvontaan, verkkokauppaan, olosuhteisiin, asiakirjoihin ja tuotteisiin. Yksittäiseen tarkastukseen voi sisältyä koko kohteen tarkastus tai vain jonkin osa-alueen tarkastus. Tarkastusten yhteydessä voidaan ottaa näytteitä sekä tehdä mittauksia, mikäli se mahdollisen terveyshaitan selvittämiseksi tai toiminnan vaatimuksenmukaisuuden arvioimiseksi on tarpeellista. Mikäli tarkastuksen yhteydessä todetaan puutteita tai määrästenvastaisuutta, annetaan ohjausta ja neuvontaa ja tarvittaessa kehotuksia tai määräyksiä. Kehotusten tai määräysten toteutumista valvotaan tarvittaessa uusintatarkastuksilla. Pelkkä näytteenottokäynti ei ole tarkastus.

Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset tulee suunnitella etukäteen ja ne tulee myös olla kirjattuna valvontasuunnitelmaan. Keski-Savon ympäristötoimessa yhteinen valvontakohdelista elintarvike-, terveydensuojelu- ja tupakkalain sekä lääkelain mukaisista nikotiinikorvaustuotteiden valvontakohteista on Excel-taulukkona kaikkien käytettävissä.

Säännöllisen tarkastustoiminnan lisäksi on varattava aikaa uusintatarkastuksiin sekä valvontasuunnitelman ulkopuolisiin tarkastuksiin, joita ovat esimerkiksi asiakkaiden tekemien valitusten perusteella tehtävät tarkastukset. Valitustarkastukset tehdään ensisijaisesti. Suunnitelman ulkopuolisiin tarkastuksiin sisältyvät myös uusien kohteiden ennakkotarkastukset sekä terveyshaittailmoitusten perusteella tehtävät tarkastukset, kuten asunnontarkastukset.

Tarkastuksen sisältöön vaikuttaa tarkastuskohde sekä se, minkä lain perusteella tarkastus tehdään. Osaa kohteista valvotaan useamman ympäristöterveydenhuollon lain perusteella, joten saman tarkastuksen yhteydessä voi olla tarkoituksenmukaista tarkastaa asioita useamman lain nojalla. Tarkastuksissa hyödynnetään keskusvirastojen tarkastuslomakkeita.

Tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuskertomus. Tarkastuskertomuksesta tulee käydä ilmi valvonnan tarkoitus, sovellettu lainsäädäntö, käytetyt menetelmät ja havainnot sekä tarvittaessa asianomaiselta toimijalta edellytettävät toimet ja niiden määräajat. Tarkastuskertomus toimitetaan tiedoksi asianosaisille ja tarvittaessa myös muille viranomaisille. Tarkastuskertomukset lähetetään pääsääntöisesti VATI-järjestelmän kautta.

3.5 Valvontakohteen tarkastustiheys ja riskinarviointi

Riskinarviointi antaa perustan tarkastustiheyden määrittämiselle. Toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa on kuvattu kunkin valvontakohtetyypin riskinarviointi. Pohjana on käytetty Ruokaviraston ja Valviran ohjeita riskiluokituksesta ja valvontatarpeen määrittämisestä.

Tarkastusten tiheydet ja käytettävä aika on esitetty taulukoissa toimialakohtaisissa suunnitelmissa. Riskinarviointi tehdään kohdekohtaisesti, alustava riskinarviointi pohjautuu keskusvirastojen ohjeellisiin tarkastustiheyksiin. Tarkastustiheyttä voidaan harventaa tai tihentää keskusvirastojen ohjeiden mukaisesti.

Uudet kohteet tulevat heti ilmoitus- tai lupakäsittelyn jälkeen suunnitelmallisen valvonnan piiriin ja ne pyritään tarkastamaan 0–12 kuukauden sisällä ilmoituksen vastaanottamisesta. Mikäli ilmoituskäsittelyn yhteydessä tehdään tarkastus, tehdään seuraava valvontasuunnitelmaan sisältyvä tarkastus kohteelle määritetyin tarkastustiheyden mukaisesti.

3.6 Tarkastukseen käytettävä aika

Valvontakohtetyypin tarkastukseen keskimääräisesti käytettävän ajan suunnittelussa on otettu huomioon tarkastuksen valvontakohtetyypin ja keskusvirastojen ohjeelliset tarkastusajat (huom. ohjeelliset tarkastusajat on poistettu uusimmasta valtakunnallisesta terveydensuojelun valvontaohjelmasta). Kohdekohtaisissa tarkastusajoissa on hyvä huomioida kohteen tarkastushistoria. Tarkastukseen käytettävään aikaan sisältyvät tarkastuksen valmistelu, tarkastus sekä tarkastuspöytäkirjan laatiminen. Tietojärjestelmään kirjattavassa tarkastusajassa on myös huomioitava muut mahdolliset tehtävät, mitä tarkastukseen on liittynyt sekä aika, mikä kuuluu tietojen kirjaamiseen kohdetietojärjestelmään. Matka-ajat on otettava huomioon suunnittelussa, mutta ne eivät sisälly tarkastusaikaan.

3.7 Näytteenotto ja tutkiminen

Näytteitä otetaan valvontasuunnitelman mukaisesti ja esimerkiksi asiakasvalitusten perusteella. Valvontasuunnitelman mukaiset näytteenotot ja tutkimukset maksaa toimija. Suunnitelmassa pyritään tasapuolisuuteen ja kustannusten kohtuullisuuteen ottaen huomioon toiminnan ja tuotteiden riskit.

Toiminta-alueella ei ole yhtään laboratorioita, joten näytteet lähtevät pääsääntöisesti joko Kuopioon, Lahteen tai Helsinkiin Ruokaviraston hyväksymiin laboratorioihin. Jotkut näytteet lähtevät em. laboratorioista alihankintana eteenpäin. Laboratoriot ovat FINAS-akkreditoituja (T047) ja täyttävät standardin SFS-EN ISO/IEC 17025 mukaiset vaatimukset.

Käytettävät laboratoriot:

- Eurofins Environment Testing Finland Oy, Niemenkatu 73, 15140 Lahti (elintarvikkeet ja vedet)
- Savo-Karjalan Ympäristötutkimus Oy, Yrittäjätie 24, 70150 Kuopio (vedet ja elintarvikkeet) -> tarvittaessa myös iltaisin ja viikonloppuisin häiriötilanteissa
- Ruokavirasto, Eläintauti- ja elintarviketutkimus, Mustialankatu 3, 00790 Helsinki (eläimet)
- Ruokavirasto, Eläintauti- ja elintarviketutkimus, Neulaniementie 4, PL 92, 70701 Kuopio (eläimet)
- MetropoliLab Oy, Viikinkaari 4, 00790 Helsinki (vedet)
- Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, Vesimikrobiologian laboratorio, PL 95, Neulaniementie 4, 70701 Kuopio (vedet)

3.8 Ulkopuoliset asiantuntijat

Elintarvikelain 33 §:ssä ja terveydensuojelulain 49 §:ssä säädetään valvontaviranomaiselle mahdollisuus käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita valvontaan liittyvissä tehtävissä. Keski-Savon ympäristötoimissa ei ole toistaiseksi käytetty ulkopuolisia asiantuntijoita, mutta tämä mahdollisuus tiedostetaan. Toimialakohtaisissa osioissa kerrotaan tarkemmin ulkopuolisten asiantuntijoiden käytöstä. Ulkopuoliset asiantuntijat eivät tee valvontaa tai viranomaispäätöksiä, vaan tuottavat tutkimusten ja selvitysten avulla tietoa viranomaiselle päätöksenteon tueksi tai avustavat valvontatoimissa, kuten näytteenotossa. Ulkopuolisella asiantuntijalla on oltava riittävä osaaminen ja pätevyys. Mikäli elintarvikelain mukaisia tehtäviä siirretään ulkopuoliselle asiantuntijalle, on Ruokavirastolle ilmoitettava siirrettävä tehtävä sekä asiantuntija, jolle tehtävä siirretään.

3.9 Koulutus ja perehdyttäminen

Ympäristöterveydenhuollon hyväksi koulutustavoitteeksi on valtakunnallisessa ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmassa mainittu keskimäärin kahdeksan koulutuspäivää vuodessa viranhaltijaa kohden. Koulutuspäiviksi voidaan varsinaisten koulutuspäivien lisäksi lukea muutakin ammattitaidon edistämistä, kuten työnohjauspäiviin osallistuminen, malliasiakirjoihin perehtyminen tai muu suunnitelmallinen pätevyyden ylläpito. Viranhaltijalla tulee olla perehtynyt oman toimialansa lainsäädäntöön ja osattava soveltaa sitä virkavastuulla. Viranhaltijoiden on tunnettava muun muassa salassapitoa ja asiakirjajulkisuutta, henkilötietojen suoja, kunnan päätöksentekoa sekä hyvää hallintoa ja hallintomenettelyä koskeva oikeudellinen sääntely. Myös pakkokeinojen käyttämisen osalta hallinnollinen osaaminen on tärkeää.

Lainsäädännön muutoksiin liittyvä koulutus priorisoidaan. Keski-Savon ympäristötoimen henkilöstö osallistuu keskusvirastojen, aluehallintovirastojen ja muiden koulutusta järjestävien tahojen järjestämiin koulutuksiin lähialueilla sekä kauempana tai etänä. Henkilöstön koulutuksista laaditaan etukäteen koulutussuunnitelma ja henkilöstön käymät koulutukset kerätään listalle jokaisen vuoden jälkeen. Tarkkaa listausta seuraavan vuoden koulutuksista on mahdoton tehdä, koska kaikki koulutustilaisuudet eivät ole tiedossa ennakkoon.

Koulutuksiin osallistutaan kunkin valvontatehtävien ja omien osaamistarpeiden mukaisesti. Pääperiaatteena on, että henkilöstö pääsee helposti koulutuksiin, jotka ovat hyödyllisiä. Tasapuolisuutta on pyritty noudattamaan ja varmistamaan, että jokaisella on tilaisuus osallistua vuoden aikana useampaan koulutustilaisuuteen. Aluehallintoviraston ohjauspäiviin osallistuvat mahdollisuuksien mukaan kaikki viranhaltijat. Koko ympäristöterveydenhuollon henkilöstön tulee osallistua koulutukseen siten, että ammattitaidon ylläpitäminen ja kehittäminen mahdollistuvat.

Uuden työntekijän perehdyttäminen tapahtuu laatimalla perehdytysuunnitelma uuden työntekijän oppaan ja siihen sisältyvän check -listan pohjalta. Esihenkilö huolehtii tarvittavat käyttöoikeudet ennen virka- tai työsuhteen alkamista ja on vastuussa perehdyttämisen onnistumisesta. Esihenkilö nimeää tarpeen mukaan muita henkilöitä perehdytykseen. Esihenkilö käy perehdytettävän kanssa tulokeskustelun tietyn ajan kuluessa.

3.10 Valvontatietojärjestelmä sekä muut tietojärjestelmät

Keskusvirastot perustivat valtakunnallisen keskitetyn valvontatietorekisterin VATI:n, jonka käyttö aloitettiin tammikuun 2019 loppupuolella. Keski-Savon ympäristötoimissa vuoden 2018 loppuun asti käytössä ollut TerveKuu-tiedonhallintajärjestelmän seutuversio pidetään toiminnassa vielä toistaiseksi tarvittavan ajan aiempien valvontatietojen tarkastelua varten. VATI:n kautta valvontatiedot siirtyvät keskusvirastojen tietoon. ILPPA-ilmoituspalvelun kautta toimijat ja kansalaiset pystyvät tekemään ilmoituksia mm. toiminnan aloittamisesta tai ruokamyrkytyspäilyistä ja tiedot siirtyvät VATI:iin.

Tupakkarekisteri Turre on valtakunnallinen järjestelmä, johon elinkeinonharjoittajat jättävät hakemukset tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntiin ja ilmoitukset tukkumyynnistä. Turre-rekisterissä kuntien valvontayksikköjen tarkastajat käsittelevät tupakan vähittäismyyntiluvat ja tukkumyynti-ilmoitukset.

3.11 Valvonnan kustannukset ja maksullisuus

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmaan sisältyvä valvonta on pääsääntöisesti maksullista. Valvonnasta perittävien maksujen suuruus määräytyy voimassa olevan Keski-Savon ympäristölautakunnan hyväksymän ympäristöterveydenhuollon maksutaksan mukaan. Maksuja peritään muun muassa valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista, näytteenotoista, ilmoitusten ja hakemusten käsittelystä sekä lausunnoista. Uusintatarkastuksista peritään myös maksuja, mikäli ne tehdään valvontasuunnitelman mukaisella tarkastuksella ilmenneiden puutteiden korjaamisen varmistamiseksi.

Valvontamaksuilla pyritään kattamaan suunnitelmallisesta valvonnasta aiheutuneet kustannukset. Valvonnasta perittävät maksut eivät saa ylittää todellisia kustannuksia. Tupakkalain muutoksen myötä tupakkatuotteiden vähittäismyyntilupien vuosittainen valvontamaksu muutui veroluonteiseksi ja saadut maksut voivat ylittää valvonnan todelliset kustannukset tupakkalaissa säädetyin edellytyksin.

Elintarvikelain ja terveydensuojelulain uudistusten myötä otettiin käyttöön vuoden 2022 alussa vuosittainen valvonnan perusmaksu. Lakikohtainen maksu on 150 €. Maksua peritään pääsääntöisesti kaikilta valvontakohteilta lukuun ottamatta niitä kohteita, jotka on edellä mainituissa lakiteksteissä erikseen lueteltu.

Valvonnan tulot kohdistetaan ympäristöterveydenhuollolle. Tulojen määrää seurataan ja niiden kohdentumista arvioidaan. Ympäristöterveydenhuollon talousarvion toteutumista seurataan.

3.12 Epidemioiden selvittäminen

Elintarvikkeiden, juomaveden ja uimaveden välityksellä leviävien tartuntatautiepidemioiden sekä muiden ruokamyrkytysten esiintymisen seuranta on tärkeää epidemioiden selvittämiseksi, rajoittamiseksi ja ehkäisemiseksi. Vesi- ja elintarvikkevälitteisten epidemioiden selvittämistä varten ympäristötoimella on ollut yksikön alusta alkaen kuntakohtaiset työryhmät. Varkaudella ja Joroisella on yhteinen ruokamyrkytystyöryhmä ja muissa yhteistoiminta-alueen kunnissa on omat työryhmät. Työryhmiin kuuluu muun muassa ympäristöterveydenhuollon edustajia (eläinlääkäri, terveysvalvonnan edustajat), terveydenhuollon edustajat (tartuntatautilääkäri, laboratoriohenkilökuntaa, tartuntatautihoitajia) ja vesilaitoksen edustaja.

Työryhmät kokoontuvat joka vuosi yleensä toukokuun aikana. Kokouksissa käydään läpi edellisen vuoden tapahtumat ja epidemiat (mikäli on ollut jotain), kerrataan toimintamallit erilaisissa tilanteissa, päivitetään yhteystiedot ja mahdolliset henkilövaihdokset.

3.13 Häiriötilanteisiin varautuminen

Häiriötilannesuunnitelmaa ollaan päivittämässä ja se pyritään saamaan valmiiksi vuoden 2026 aikana. Valmiussuunnitteluun on mahdollisesti tulossa VALSU-portaali jossain kohtaa ja jo ennen sen käyttöönottoa häiriötilannesuunnitelman rakenne olisi hyvä muuttaa VALSU-portaalissa olevan rakenteen mukaiseksi. Nykyinen erityistilannesuunnitelma on laadittu

vuonna 2020 ja sitä on päivitetty tarpeen mukaan. Häiriötilanteisiin on olemassa ajantasaiset toimintaohjeet kaikkien ympäristötoimen kuntien osalta. Toimintaohjeita päivitetään aina tarvittaessa.

3.14 Valtakunnallisen valvontaohjelmakauden teeman edistäminen

Valtakunnallisen valvontaohjelmakauden 2025–2028 teemana vaikuttava valvonta ja ydintehdävät. Tämän teeman edistäminen tapahtuu seuraavasti:

Tietoperusteinen valvonta Tietoperusteista valvontaan voidaan edistää huolehtimalla Vati-tietojärjestelmään kirjattujen tietojen oikeellisuudesta sekä hyödyntämällä valvontatietoja valvontayksikön toiminnassa, toiminnan seurannassa sekä parantamisessa. Tietojen perusteella valvontaa voidaan suunnitella riskiperusteisesti.

Osaaminen Ympäristöterveydenhuollon valvontakenttä on laaja ja osaamista tarvitaan monelta eri sektorilta. Valvontahenkilöstön osaamista pyritään edistämään osallistumalla tarpeellisiin koulutuksiin sekä käymällä yksikön sisäisesti läpi toimintatapoja ja ohjeistuksia. Yhteneviä toimintaohjeita ja malliasiakirjoja pyritään laatimaan ohjelmakauden aikana. Valtakunnallisten soveltamisohjeiden sekä toimintaohjeiden noudattamista valvonnassa painotetaan.

Varautuminen Varautumiseen panostetaan laatimalla uusi tarkempi häiriötilannesuunnitelma, osallistumalla valmiusharjoituksiin sekä varmistamalla valvontakohteiden omaan varautumiseen liittyviä asioita. Valmiussuunnittelussa tullaan huomioimaan tarkemmin eri viranomaistahojen vastuut sekä rajapinnat, yksikön toiminta häiriötilanteessa ja yhteistyökäytännöt hyvinvointialueiden, kuntien, pelastustoimen sekä muiden tahojen kanssa. Myös yksikön sisäistä varautumista poikkeusoloihin tullaan parantamaan hankkimalla tarvittavaa varustusta ja laatimalla toimintaohjeita, jotta pystytään toimimaan paremmin varsinaisen häiriötilanteen ilmetessä. Valmiussuunnittelussa huomioidaan valtakunnallisessa valvontaohjelmassa esitetyt asiat, joita ovat:

- yksikön toiminnan varmistaminen häiriötilanteessa
- muiden tehtävien organisointi tilanteen aikana
- viestinnän suunnittelu
- tilannekuvan ylläpitäminen ja jakaminen
- suunnitelma häiriötilanteesta normaalitoimintaan palautumisesta sekä
- tarpeen mukaan suunnitelman yhteensovittaminen toimialueen muiden sidosryhmien valmiussuunnitelman kanssa

3.15 Viestintä

Ympäristöterveydenhuollon viestinnällä pyritään lisäämään toiminnan läpinäkyvyyttä ja tunnettavuutta julkaisemalla valvonnan tuloksia sekä muita ajankohtaisia tiedotteita. Viestinnän tarkoituksena on myös tiedottaa valvonnan painopistealueista sekä tavoitteista. Viestintä on myös tärkeässä roolissa erityistilanteissa, jolloin tarvitaan aktiivista tiedottamista, jolla varmistetaan, että asianomaiset saavat turvallisuuden ja terveyden kannalta tarvittavat tiedot. Viestintää kohdennetaan kuntalaisille, elinkeinonharjoittajille, toisille viranomaisille ja muille asiakkaille. Ympäristöterveydenhuolto ohjaa ja neuvoo paikallisia toiminnanharjoittajia ja muita yhteistyötahoja lainsäädännössä annettujen vaatimusten noudattamisessa. Tiedottaminen, ohjaus ja neuvonta on tärkeää myös elinympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden turvaamiseksi. Tarvittaessa laaditaan kirjallisia ohjeistuksia ja tiedotteita.

Asiakkaiden ja yhteistyötahojen tiedustelut ohjataan kyseisestä asiasta tai kohteesta vastaavalle henkilökunnalle. Tarvittaessa yhteyshenkilö selvittää asiaa itse. Yleinen neuvonta ja opastus kuuluvat koko henkilökunnalle. Terveysvalvonnalla ja eläinlääkintähuollolla on omat yhteissähköpostit, joihin asiakkaiden yhteydenotot pyritään ohjaamaan. Eläinlääkintähuollon osalta tiedottaminen on pääasiassa asiakkaiden ja eläinlääkärin välistä viestintää ajankohtaisiin asioihin liittyen sekä tarvittavien tahojen tiedottaminen mahdollisista eläintautiepidemioista ja zoonooseista.

Suoritetuista valvontaprojekteista annetaan materiaalia paikallislehdille julkaistavaksi. Myös muihin aiheisiin liittyen annetaan tarvittaessa tietoa medialle. Ajankohtaisista asioista tiedotetaan Keski-Savon ympäristötoimen Internet-sivuilla: <http://www.keskisavonymparistotoimi.fi>.

Yksikön sisäinen viestintä tapahtuu pääasiassa puhelimitse, sähköpostilla, toimisto- ja tiimi-palaverissa sekä Teams -kanavilla ja Teams -kokouksissa.

Keski-Savon ympäristölautakunnalle viedään tiedoksi merkittävimpiä ympäristöterveydenhuollon asioita ja osa päätöksistä tapahtuu Keski-Savon ympäristölautakunnan toimesta. Lautakunta perehdytetään toimintakauden alussa ympäristöterveydenhuollon tehtäväkenttään. Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma hyväksytään sekä valvonnan toteuttaminen käsitellään lautakunnassa, jolloin yksikön toimintaa esitellään samalla yleisellä tasolla. Tavoitteena on viedä lautakunnalle tiedoksi enemmän ympäristöterveydenhuollon asioita.

3.15.1 Viestintä häiriötilanteessa

Häiriötilanteisiin liittyvästä viestinnästä laaditaan oma suunnitelma häiriötilannesuunnitelmaan. Ympäristöterveydenhuollon vastuualueelle kuuluvaa häiriötilanneviestintää toteutetaan yhteistyössä kuntien ja vesilaitosten kanssa ja se sisältää muun muassa erilaisten tiedotteiden tekemistä sekä kuntalaisten tiedottamista mahdollisista terveyshaitoista sekä terveyshaittojen välttämistä.

Terveysvalvonnan johtaja tai hänen määräämä henkilö vastaa ja päättää terveysterveysvalvonnan vastuualueelle kuuluvasta vakavasta terveysvaarasta tai sen epäilystä tiedottamisesta. Useissa vakavissa terveysvaaratapauksissa tiedottamisvastuu on ensin pelastuslaitoksella, mutta johtovastuu voi siirtyä ympäristöterveydenhuollolle. Elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden tai muiden häiriötilanteiden osalta tiedottamisvastuu on terveysterveysvalvonnalla. Eläinlääkintähuollon tiedottamisvastuu koskee muun muassa tarttuvien eläintautien ja zoonoosien esiintymistä. Tiedottamistarve ja laajuus päätetään tapauskohtaisesti. Laajemmista tai vakavista vaaroista tiedottaminen järjestetään tarvittaessa yhteistyössä muiden alan viranomaisien kanssa. Ympäristöterveydenhuollolle tullaan laatimaan kriisiviestintäsuunnitelma.

Terveyshaittaan liittyvässä tiedotteessa pyritään antamaan tieto mitä, missä ja milloin on tapahtunut, aiheutuuko tapahtumasta terveyshaittaa tai -vaaraa, mitä toimenpiteitä asian johdosta on jo tehty ja miten tilannetta tullaan hoitamaan jatkossa. Tiedotteessa pyritään aina antamaan tieto, milloin asiasta tiedotetaan seuraavan kerran, mikäli tilanne jatkuu tiedotteen antamisen jälkeen. Tiedotteessa voidaan antaa myös ohjeita ja määräyksiä. Tiedotteessa mainitaan lisäksi lisätietojen antaja, yhteystiedot ja mahdollinen taustatietolähde.

Terveydensuojeluviranomainen antaa toistaiseksi vaaratiedotteen pelastuslaitoksen välityksellä. Sisäministeriössä valmistellaan lakimuutosta, joka mahdollistaisi terveydensuojeluviranomaiselle vaaratiedotteen antamisen.

3.16 Valvontasuunnitelman hyväksyminen

Keski-Savon ympäristötoimen ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma hyväksytään Keski-Savon ympäristölautakunnassa. Valvontasuunnitelmaan tulevat olennaiset muutokset viedään myös lautakunnan hyväksyttäviksi. Hyväksyessään valvontasuunnitelman Keski-Savon ympäristölautakunta myös kirjaa suunnitelman toteutumisen seurantatavan ja huolehtii, että toteutumista seurataan. Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännössä ei ole edellytetty toimijoiden kuulemista valvontasuunnitelmasta, mutta hallintolain 41 §:n mukaisesti on toimijoille varattava vaikuttamismahdollisuuksia. Asian vireilläolosta ja vaikuttamismahdollisuuksien käyttämisestä on ilmoitettava asian merkityksen ja laajuuden kannalta sopivalla tavalla. Ilmoittamistapa on viranomaisen harkinnassa. Esimerkiksi tarjoaminen verkkosivuilla kommentoitavaksi, ilmoitukset ja artikkelit lehdissä tai tiedotteet toiminnanharjoittajille ovat hyviä tapoja. Ilmoituksen ajankohta on sovitettava niin, että toiminnanharjoittajien on mahdollista saada asiaa koskevia lisätietoja, esittää mielipiteitään ja vaikuttaa asiaan. Keski-Savon ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman valmistelusta on tehty kuulutus yksikön omilla verkkosivuilla sekä yhteistoiminta-alueen kuntien verkkosivuilla ennen valvontasuunnitelman hyväksymistä.

3.17 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointia hyödynnetään ympäristöterveydenhuollon valvonnan kehittämisessä ja valvonnan toimivuuden varmistamisessa. Valvonnan seuranta tehdään jatkuvasti vuoden aikana, ja sen tuloksista raportoidaan vuosittain keskusvirastojen ohjeistuksen mukaisesti. Taulukossa 3 on esitetty suunnitelman toteutumisen osalta arvioitavia asioita. Arviointia täsmennetään toimialakohtaisissa valvontaohjelmissa ja ohjeissa.

Taulukko 3. Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Arviointikohde	Tarkastelu ja selvitys
Suunnitellun toiminnan ja valvonnan tehokkuus ja kattavuus	<ul style="list-style-type: none"> • valtakunnallisten ja omien painopisteiden tavoitteiden toteutuminen • kaikkien toimialojen valvonnan kattavuus
Tarkastusten ja näytteiden määrä (suhteessa valvontasuunnitelmaan ja valvontatarpeeseen)	<ul style="list-style-type: none"> • toteutuneiden tarkastusten lukumäärä • näytteiden määrä • valvontahankkeet ja -projektit
Toiminnan laadullinen arviointi ja valvonnan vaikuttavuus	<ul style="list-style-type: none"> • ympäristöterveydenhuollon valvonnan tavoitteiden saavuttaminen • valvonnan vaikuttavuuden arviointi
Valvonnasta saadut tulot ja niiden kohdentuminen	<ul style="list-style-type: none"> • valvonnasta kertyvät maksutulot toimialoittain • valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen, tieto siitä onko valvonnasta saadut tulot kohdennettu ympäristöterveydenhuollon valvonnan kehittämiseen
Voimavarat	<ul style="list-style-type: none"> • voimavarojen määrä suhteessa lainsäädännön vaatimukseen, valvontatarpeeseen ja suunniteltuun toimintaan • selvitys, paljonko voimavaroja on käytetty suunnitelmalliseen valvontaan ja kuinka paljon muihin tehtäviin • valvonnan tehokkuuden toteutuminen (arviointi keskusvirastojen ohjeiden pohjalta) • otetaan huomioon eri palautteista saadut hyvät käytännöt sekä kehitettävät ja korjattavat asiat (esim. AJO-käynnit)
Toiminnan kehittämistarpeet	<ul style="list-style-type: none"> • arvioidaan yksikön toiminnan kehittämistarpeita ja niiden johdosta tarvittavia toimenpiteitä seuraavalle toimintavuodelle

Valvontasuunnitelman toteutumisen raportointi tehdään VATI- ja VYHA- järjestelmien avulla. VYHA-järjestelmä uudistui vuoden 2025 alussa. Lautakunnassa käsitelty valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi on toimitettu vuosittain VYHA:n kautta aluehallintovirastolle. Aluehallintovirastojen poistuessa tiedot toimitetaan todennäköisesti keskusvirastoille.

4 ELINTARVIKEVALVONTASUUNNITELMA

Kunnan tulee laatia säännöllistä valvontaa koskeva kunnan elintarvikevalvontasuunnitelma siten, että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista ja vaikuttavaa (EU 625/2017 valvonta-asetus). Elintarvikevalvontasuunnitelma noudattelee rakenteeltaan ja sisällöltään niitä ohjeita, joita Ruokavirasto on asiasta antanut. Valvontasuunnitelmassa on huomioitu Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma ja valtakunnalliset valvonnan painopistealueet.

4.1 Elintarvikelain mukainen valvonta

Elintarvikevalvonnan tavoitteena on toteuttaa elintarvikelainsäädännössä asetettuja päämääriä ja siten varmistaa elintarvikkeiden terveydellinen laatu sekä suojata kuluttajia elintarvikkeiden aiheuttamilta terveyshaitoilta. Elintarvikevalvonta kattaa kaikki elintarviketuotannon vaiheet alkutuotannosta kuluttajalle luovuttamiseen saakka sekä elintarvikekontaktimateriaalitoimijat. Elintarvikevalvontaan kuuluu ilmoitusten ja hakemusten käsittely, rekisteröityjen ja hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen sekä alkutuotantopaikkojen suunnitelmallinen valvonta, näytteenotto, ruokamyrkytysten ja muiden asiakasyhteydenottojen selvittäminen, Ruokaviraston valvontapyyntöjen selvittäminen ja toteuttaminen sekä kuntalaisten ja toimijoiden neuvonta ja ohjaus.

Elintarvikelaki (297/2021) koskee elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien tuotannon, jakelun ja myynnin vaatimuksia sekä elintarvikkeiden markkinointia. Elintarvikelainsäädännön lähtökohtana on, että ensisijainen vastuu elintarvikkeen ja elintarvikekontaktimateriaalien turvallisuudesta ja määräysten mukaisuudesta on elintarvikealan toimijalla.

4.2 Elintarvikevalvonnan rekisteröinti- ja hyväksymismenettely

Elintarvikealan ja kontaktimateriaalialan toimijan on tehtävä kirjallinen ilmoitus toiminnastaan elintarvikevalvontaviranomaiselle neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Toimijat ohjataan tekemään elintarvikealan toimintaa koskevat ilmoitukset ensisijaisesti ILPPA-ilmoituspalvelun kautta. Keski-Savon ympäristötoimen verkkosivuilla on saatavilla myös täydennettävä ja tulostettava PDF-lomake. Elintarvikevalvontaviranomainen käsittelee saapuneet ilmoitukset ja tallentaa tiedot elintarviketoiminnan rekisteröinnistä ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmä VATI:in. Elintarvikealan toimijalle laaditaan elintarvikehuoneistotodistus. Toiminta voi alkaa, jos elintarvikehuoneisto täyttää lainsäädännön sille asettamat vaatimukset. Elintarvikevalvonnan ensimmäinen tarkastus on n. 1–6 kuukauden kuluttua, kiireellisyys määräytyy kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella.

Eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä käsittelevien toimijoiden on haettava elintarvikehuoneiston hyväksymistä. Valvontaviranomainen käsittelee hakemuksen ja hyväksymisestä tai ehdollisesta hyväksymisestä tehdään päätös. Hyväksyttävän elintarvikehuoneiston vaatimuksenmukaisuuden selvittäminen edellyttää aina tarkastuskäyntiä. Toiminnan saa aloittaa, jos tilat ja toiminta täyttävät lainsäädännön sille asettamat vaatimukset.

Myös alkutuotantopaikasta ja siellä harjoitettavasta toiminnasta ilmoitetaan kunnan valvontaviranomaiselle. Ainoastaan itujen tuotantoa varten, alkutuotannolle haetaan hyväksyntää. Alkutuotannon toimipaikat ovat mukana säännöllisessä elintarvikevalvonnassa. Ympäristöterveydenhuolto neuvoo, ohjaa ja opastaa hyväksymis- ja ilmoitusmenettelyissä.

4.3 Tarkastusten määrittely

Elintarvikevalvonta tekee tarkastuksia hyväksymis- ja ilmoitusmenettelyyn, suunnitelmalliseen valvontaan, epäkohtien korjaamisen varmistamiseen, ruokamyrkytyspäily- ja valitustapauksiin, valvontapyyntöihin ja mahdollisiin projekteihin liittyen. Hyväksytyt elintarvikehuoneistot on tarkastettava ennen toiminnan aloittamista. Rekisteröidyt elintarvikehuoneistot tarkastetaan Ruokaviraston ohjeen mukaisesti toiminnan aloittamisen jälkeen.

Suunnitelmallista elintarvikevalvontaa toteutetaan Ruokaviraston koordinoiman Oiva-järjestelmän mukaisesti, joka on valtakunnallinen elintarvikevalvonnan tietojen julkistamisjärjestelmä. Valvontatietojen julkistaminen perustuu elintarvikelain 16 §:än.

Rekisteröityyn ja hyväksytyyn elintarvikehuoneistoon tehdään suunnitelmallisia tarkastuksia pääasiassa etukäteen ilmoittamatta. Tietyissä tapauksissa tarkastuksista voidaan sopia etukäteen. Tavoitteena on, että tarkastukset kattavat riskiperusteisesti määriteltujen tarkastuskertojen kautta valvontakohteen omavalvonnan, tilat, olosuhteet ja toimintatavat mukaan lukien myyntitavat, asiakirjat, tuotteet ja tuotteista annettavat tiedot niin pakkauksessa, etämyynissä kuin markkinoinnissa. Tarkastus voi kohdistua myös yleisesti vaarojen arviointiin ja kriittisiin hallintapisteisiin. Tarkastus sisältää yleensä myös aiemmin todettujen epäkohtien korjaamisen seuranta. Tarkastukset voivat sisältää myös näytteenottoa ja mittauksia. Tarkastukset tehdään lainsäädäntöön ja Ruokaviraston ohjeisiin perustuen. Tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuskertomus, joka toimitetaan tarkastuskohteeseen sekä tarvittaessa muille asianosaisille. Oiva-tarkastuksen tarkastuskertomus tehdään 10 työpäivän kuluessa tarkastuksesta.

Valvontakohteen suunnitelmallinen tarkastus tehdään Oiva-arviointiohjeen mukaisesti. Mikäli tarkastuksella havaitaan epäkohtia, joiden vuoksi Oiva-arvosanaksi tulee korjattavaa (C), tehdään kohteeseen uusintatarkastus kahden viikon sisällä epäkohtien korjaamiseen annettun määräajan päättymisen jälkeen. Huono (D) arvosana käynnistää pakkokeinoprosessin epäkohdan korjaamiseksi.

Elintarvikevalvontakohteisiin tehdään tarvittaessa myös suunnitelman ulkopuolisia tarkastuksia esimerkiksi asiakasvalitusten perusteella. Elintarvikevalvonnassa on lisäksi runsaasti muitakin tehtäviä, jotka eivät ole säännöllistä suunnitelmallista valvontaa, kuten:

- ilmoitusten käsittely (uudet ja lopettavat huoneistot)
- ruokamyrkytystapausten ja valitusten selvittäminen
- ohjaus ja neuvonta
- lausunnot, asiantuntijatehtävät

Ruokaviraston ohje tarkastustehokkuuden tavoitteeksi on keskimäärin 110 tarkastusta elintarvikevalvonnan henkilötyövuotta kohden, mikä sisältää kaikki eri perustein tehtävät tarkastukset (Ohje valvontayksikön elintarvikevalvontasuunnitelmasta (6000/04.02.00.01/2020/1).

4.4 Valvontakohteen riskinarviointi

Valvontakohteeseen tehtävien tarkastusten määrä riippuu kohteen toiminnan laajuudesta ja luonteesta sekä riskinarvioinnista. Ruokavirasto on antanut ohjeistuksen riskinarviointiin. Tarkastustiheyksiä voidaan harventaa enintään puoleen vain niissä kohteissa, joissa on vähintään kaksi tarkastusta vuodessa ja kuusi Oivallista-arviota peräkkäin Ruokaviraston ohjeistuksen mukaisesti. Tarkastusten lisääminen tapahtuu uusintatarkastusten muodossa.

Ruokavirasto on laatinut ohjeen Elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittäminen,

1028/04.02.00.01/2022/6. Ohje sisältää suositeltavan tarkastustiheyden ja tarkastuskertaan käytettävän ajan valvontakohtetyypeittäin. Alkutuotannon tarkastusten osalta sovelletaan Ruokaviraston ohjetta Alkutuotannon elintarvike valvonta ja riskinarviointi 242/04.02.00.01/2023 koskien tarkastustiheyttä ja tarkastusten tekoa.

Valvontakohteelle määritelty riskiluokka ja sen perusteella annettava tarkastustiheys käyvät ilmi VATI-järjestelmästä valvontakohteen tiedoista. VATI-järjestelmän laskuri määrittelee riskiluokan ja tarkastustiheyden automaattisesti kohteelle syötettyjen tietojen perusteella. Mikäli valvojan omaan riskinarviointiin pohjautuva valvontakohteen tarkastustiheys poikkeaa Ruokaviraston suosituksesta, perustelu poikkeamiselle kirjataan valvontakohteen tietoihin VATI-järjestelmään.

Suunnitelmallisen valvonnan tarkastuksia voidaan tarvittaessa joutua priorisoimaan riskinarviointiin perustuen, esim. resurssipulasta johtuen. Asiakasvalituksiin ja ruokamyrkytyspäilyihin liittyvät tarkastukset priorisoidaan säännöllisen valvonnan tarkastuksien edelle.

4.5 Tarkastuskohteiden kartoitus

Kohteet, joissa tapahtuu elintarvikkeiden tai elintarvikekontaktimateriaalien käsittelyä elintarvikelain tarkoittamalla tavalla, on kartoitettu ja rekisteröity ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään eli VATI:in. Keski-Savon ympäristötoimen tulee ylläpitää ja päivittää Ruokaviraston pitämää rekisteriä valvomistaan elintarvikehuoneistoista. Säännölliseen valvontaan kuuluvat tarkastuskohteet luokitellaan VATI-luokituksen mukaisesti. Taulukossa 4 on esitetty valvontayksikön alueen valvontakohteet, tarkastustiheys ja tarkastukseen käytetty keskimääräinen aika sekä laskennallinen vuosittainen valvontatarve.

Taulukko 4. Keski-Savon ympäristötoimen elintarvikevalvontakohteet 2025

Valvontakohtetyyppi	Valvontakohteiden lukumäärä	Tarkastustiheys	Tarkastuksen kesto (h)
Maitoala			
Jäätelön valmistus	1	1	4
Kala-ala			
Tuoreiden kalastustuotteiden käsittely / Kalajalosteiden valmistus < 250 000 kg/v	1	2	2–4
Tuoreiden kalastustuotteiden käsittely / Kalajalosteiden valmistus > 250 000 kg/v	1	6	2–4
Vilja- ja kasvisala			
Leipomotuotteiden valmistus, helposti pilaantuvia	11	0,5–3	2–4
Leipomotuotteiden valmistus, ei helposti pilaantuvia	4	0,3–1	1–3
Kasvis-, marja- ja hedelmätuotteiden valmistus	6	0,5–3	2–3
Myllytoiminta	2	0,3–1	2–4
Pakkaamotoiminta ja kauppakunnostus	6	0,3	1–3
Elintarvikkeiden valmistus			
Muu valmistus	6	0,3–1	2–3

Elintarvikkeiden myynti			
Elintarvikkeiden vähittäismyynti	104	0,3–2	1–4
Elintarvikkeiden tarjoilu			
Ravintolatoiminta	77	0,5–2	2–4
Grilli- tai pikaruokatoiminta	18	0,3–1	2–4
Kahvilatoiminta	76	0,3–1	1–3
Pubitoiminta	19	0–0,3	1–3
Suurkeittiö, laitoskeittiötoiminta	42	0,5–1	2–4
Suurkeittiö, keskuskeittiötoiminta	9	2–3	3–5
Tarjoilukeittiötoiminta	77	0,3–1	1–3
Pitopalvelutoiminta	20	0,5–2	2–4
Elintarvikkeiden kuljetukset			
Elintarvikkeiden kuljetus jäädytettynä	4	0,3	1–3
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen			
Muu elintarvikkeiden varastointi	5	0,3–4	1–3
Elintarvikekontaktimateriaalit			
Valmistus ja jatkojalostus	4	0,5–1	2–4
Maahantuonti	0	0,3	1–3
Jakelu ja markkinointi	1	0,3	1–3
Ruoka-aputoiminta	5		
Alkutuotanto	580	0,2–1	1–4
Yhteensä (ei alkutuotanto)	505		

4.6 Painopisteet elintarvikevalvonnassa

Elintarvikevalvonnan painopistealueiden määrittämisen lähtökohtana on ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2025–2028 ja elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma ja sen päivitykset. Elintarvikeketjun monivuotisessa kansallisessa valvontasuunnitelmassa vuosille 2025–2028 kehitysteemaana ovat teknologia ja tieto, joka sisältää painopisteet:

- Valvontaviranomaisten hallinnollisen osaamisen vahvistaminen (Valvojan työkalupakki)
- Toimijoiden ja valvojien HACCP-osaamisen lisääminen
- Elintarvikehuoneistojen lämpötilanhallinta.

Keski-Savon ympäristötoimen elintarvikevalvonnan omana painopisteenä valvontasuunnitelman mukaisilla tarkastuksilla vuoden 2025 aikana on Oiva-rivi: 18.1 Oiva-raportin esilläpito. Kyseinen rivi valikoitiin painopistealueeksi, koska jatkossa toimijoiden tulee itse tulostaa esillä pidettävä Oiva-raportti ja asettaa se nähtävälle asianmukaiseen paikkaan elintarvikehuoneistoon. Oiva-raportin esilläpidon painopistealuetta jatketaan, sillä säännölliseen valvontaan kuuluvien kohteiden tarkastusväli on vähintään kolme vuotta. Valvontaohjelmakauden

seuraavien vuosien painopistealueet määritellään ennen edellisen vuoden lopulla ennen vuosittaista hyväksyntää.

Taulukossa 5 on esitetty elintarvikelain mukaisen valvonnan painopistealueet ja toimenpiteet vuosille 2025–2028.

Taulukko 5. Elintarvikelain mukaisen valvonnan painopistealueet ja toimenpiteet 2025–2028

Painopiste	2025	2026	2027	2028
Elintarvikehuoneistojen lämpötilanhallinta	Analysoidaan lämpötilahallintavalvontatietoja vuosilta 2023–2024 ja tehdään valvontatuloksista yhteenveto ja suunnitellaan mahdolliset jatkotoimenpiteet.			
Valvojan työkalupakki: Valvontaviranomaisten hallinnollisen osaamisen vahvistaminen	Osallistutaan Ruokaviraston koulutuksiin koskien valvojan työkalupakkia ja käsikirjaa.			
Toimijoiden ja valvojien HACCP-osaamisen lisääminen		Aloitus 2026, Ruokaviraston ohjaamana ja suunnittelemana.		
Keski-Savon ympäristötoimen Oiva-rivi painopiste	Oivarivi 18.1	Oivarivi 18.1	Oivarivi 18.1	Määritellään vuoden 2027 lopulla

Elintarvikevalvonnassa on tavoitteena toteuttaa valvontaprojekti yksikön sisäisenä tai yhteistyössä muiden yksiköiden kanssa jokaisena valvontaohjelmakauden toimintavuotena. Vuoden 2026 valvontaprojekti suunnitellaan edellisen vuoden lopussa. Projekti kohdistetaan riskinarvioinnin mukaan sellaisiin asioihin, joiden laadusta, määrästä tai osaamisesta halutaan tarkempaa tietoa. Valvontaprojekti voi kohdistua esimerkiksi elintarvikkeiden laatuun tai hygieniamenetelmien hallintaan.

4.7 Näytteenottosuunnitelma

Näytteenotolla ja tutkimustulosten perusteella voidaan selvittää omavalvonnan toimivuutta sekä tuotteiden turvallisuutta ja määräystenmukaisuutta. Elintarvikkeiden mikrobiologiset vaatimukset on esitetty komission asetuksessa (EY) N:o 2073/2005, jonka soveltamisesta Ruokavirasto on antanut ohjeet (elintarvikkeiden mikrobiologinen näytteenotto ja analyysit valvojille 4094/04.02.00.01/2020/3 ja elintarvikkeiden mikrobiologiset vaatimukset – ohje elintarvikealan toimijoille 4095/04.02.00.01/2020/5)

Alueellisiin, valtakunnallisiin ja EU:n näytteenottoprojekteihin osallistutaan resurssien mukaan. Näytteitä on varauduttu ottamaan ja tutkituttamaan myös epäilyn perusteella, esim. kullattajavalitusten, ruokamyrkytys epäilyjen, elintarvikkeista aiheutuvien muiden terveysvaaratilanteiden ja muiden erityistilanteiden tutkimiseksi. Toimija saa tutkimustulokset tiedoksi suoraan laboratorion tai valvontaviranomaiselta. Näytteistä tehdään mikrobiologisia, kemiallisia, fysikaalisia ja aistinvaraisia laboratoriotutkimuksia tarpeen mukaan.

Ruokavirastolta tulevat näytteenottopyynnöt toteutetaan.

Elintarvikealan laitosten osalta varmistetaan riittävä omavalvontanäytteenotto ja seurataan näytteenoton tuloksia sekä niiden johdosta tehtäviä toimenpiteitä. Viranomaisnäytteitä otetaan tarvittaessa.

4.8 Valvonnan toteutumisen arviointi

Elintarvikevalvonnalle tulee olla määriteltynä valvontayksikön sisäiset tavoitteet sekä prosessit ja resurssit, joiden avulla tavoitteet saavutetaan. Valvontaa tehdään valvontaohjelmakaudella tavoitteiden pohjalta ja esihenkilöllä on velvollisuus luoda olosuhteet tavoitteiden saavuttamiseen ja varmistaa, että työntekijät osallistuvat täysipainoisesti tavoitteiden saavuttamiseen. Virallista valvontaa koskevan asetuksen mukaisesti kaikilla toimivaltaisilla viranomaisilla tulee olla käytössään valvonnan todentamisen menettelyt. Niillä tarkoitetaan järjestelyjä ja toimia, joiden tarkoitus on varmistaa, että virallinen valvonta ja muut viralliset toimet ovat johdonmukaisia ja vaikuttavia. Valvonnan todentaminen on oleellinen osa valvonnan johtamista ja se liittyy läheisesti myös hyvään hallintoon. Valvonnan todentamisessa on keskeistä muun muassa systemaattisuus ja objektiivisuus, jotka mahdollistavat oikeiden johtopäätösten tekemisen. Tätä edistetään esimerkiksi oikealla tavoitteiden ja tunnuslukujen asettamisella, valvontatiedon keräämisellä ja -hallinnan suunnitelmilla sekä valvonnan toteuttamisella yleisten periaatteiden mukaisesti.

Kukin toimivaltainen viranomainen tekee arviointia oman toimintansa vaatimuksen mukaisuudesta, vaikuttavuudesta ja tehokkuudesta vähintään vuosiraportointinsa yhteydessä, tarvittaessa useammin. Elintarvikevalvontaviranomainen valitsee valvonnan todentamiseen sille itselleen tarkoituksen mukaisimmat menettelyt. Erilaisia valvonnan todentamiskeinoja ovat esimerkiksi:

- Valvonnan laadullinen arviointi, muun muassa:
 - Valvonnan yhdenmukaisuus ja kattavuus
 - Valvontamenetelmien ja -tekniikoiden valinta ja soveltuvuus
 - Valvonnan riskiperusteisuus
 - Valvontaresurssin arviointi
 - Viranomaisten välisen koordinaation ja yhteistyön toimivuus
 - Henkilöstön osaaminen, pätevyys ja koulutus
 - Ohjeiden riittävyys, soveltuvuus ja noudattaminen
- Valvonnan vaikuttavuuden ja tehokkuuden tunnuslukujen asettaminen ja niiden seuranta
- Valvonnasta kerätyn tiedon analysointi
- Auditoinnit ja niiden korjaavien toimenpiteiden seuranta
- Arviointi- ja ohjauskäynnit
- Paritarkastukset
- Johdon katselmukset

Keski-Savon ympäristötoimen ympäristöterveydenhuollon valvonnan arvioinnin tarkempia mittareita tullaan kehittämään valvontaohjelmakauden aikana ja määritetään yksikön sisäiset

valvonnan tavoitteet. Tällä hetkellä tavoitteiden toteutumista seurataan suoritteiden toteuman perusteella, mikä sisältää suunniteltujen tarkastusten ja näytteiden toteuman lisäksi muita suoritteita, kuten lausunnot, päätökset ja todistukset, asiakasneuvonnan, yms. Oiva-arvosanojen jakaumasta on saatu tietoa aluehallintoviraston tilaisuuksissa, mutta yksikön sisäistä seurantaa ei ole ollut. Jatkossa pyritään kehittämään valvonnan laadun mittareita toiminta- ja tunnuslukujen seurannan lisäksi.

5 TERVEYDENSUOJELUN VALVONTASUUNNITELMA

Terveydensuojelulain valvontasuunnitelman tavoitteena on saada valvonnasta suunnitelmallista ja tehokasta ja sitä kautta edistää elinympäristön terveellisyyttä. Kunnan terveydensuojelun valvontasuunnitelman laatimista ohjaavat sekä terveydensuojelulaki (763/1994) että valtioneuvoston asetus kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmasta (665/2006) ja valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma. Valvontaohjelma on terveydensuojelulain mukaan tarkistettava tarvittaessa.

Terveydensuojelulakiin on tulossa kokonaisuudistus. Lakimuutos on nyt valmisteluasteella ja uudistus toteutetaan vuosien 2024–2027 aikana. Valvontasuunnitelman terveydensuojeluosio käydään muutoksen voimaan tullessa perusteellisesti läpi.

5.1 Terveydensuojelulain mukainen valvonta

Terveydensuojelun tavoitteena on ihmisten terveyden ylläpitäminen ja edistäminen. Valvonnan tavoitteena on ennaltaehkäistä, vähentää ja poistaa elinympäristössä esiintyviä terveyshaittoja. Terveyshaittoja voi syntyä esimerkiksi talousveden ja uimaveden laadun puutteista, puutteellisesta hygieniasta sekä asuntojen, koulujen ja julkisten tilojen sisäilman laadun poikkeamien seurauksena. Terveydensuojelulain nojalla tehtävillä tarkastuksilla pyritään selvittämään terveysvaaran tai haitan esiintyminen ja annetaan tarvittaessa haitan estämiseksi ja tilanteen korjaamiseksi tarpeelliset määräykset ja ohjeet.

Terveydensuojelulain mukainen valvonta voi olla suunnitelmallista tai suunnitelman ulkopuolista valvontaa. Valvonnassa huomioidaan terveydensuojelulaki (763/1994) ja sen nojalla annetut asetukset sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (Valvira) sekä Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) laatimat ohjeistukset. Valvonnassa hyödynnetään Valviran ylläpitämää ympäristöterveydenhuollon ekstranettiä.

Suunnitelmalliset tarkastukset kohdentuvat terveydensuojelulain 13 §:n ja 18 a §:n mukaisiin ilmoitusvelvollisiin kohteisiin ja terveydensuojelulain 18 §:n mukaisiin hyväksynnän tarvitsemiin talousvettä toimittaviin laitoksiin.

Suunnitelman ulkopuolinen valvonta

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi on huomioitava muu kunnan tehtävänä oleva terveydensuojelulain edellyttämä valvonta, kuten:

- Asumisterveyteen liittyvät tarkastukset ja mittaukset yksityisasunnoissa
 - Muiden oleskelutilojen terveyshaittatarkastukset ja selvitykset
 - Epidemiaselvitykset
 - Asiakkaiden yhteydenotot sekä näihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet
 - Lausunnot ja asiantuntijatehtävät
 - Terveydensuojelulain 8 §:ssä määriteltyihin erityistilanteisiin varautuminen
-

Suunnitelman ulkopuolinen valvonta on merkittävä osa terveydensuojeluvalvontaa ja siihen on varattava riittävästi resursseja. Tarkastuskohteita koskevat asiakasvalitukset pyritään hoitamaan mahdollisimman nopeasti asian vakavuus huomioon ottaen, kuitenkin viimeistään kahden kuukauden sisällä asian vireille ottamisesta terveyshaittaepäilytapauksissa.

Radonvalvonta

Radonvalvontaa suoritetaan suunnitelmallisen valvonnan yhteydessä Säteilyturvakeskuksen ohjeistuksen ja lainsäädännön mukaisesti ja terveyshaittaepäilyjen perusteella. Valvontayksikön alueella on alueita, joilla radonmittaus on pakollista. Selvitystä radonpitoisuudesta edellytetään mm. maanpinnan alapuolella olevista tiloista sekä maaperäolosuhteista riippuen muuallakin, mikäli niissä harjoitetaan terveydensuojelulain mukaisen ilmoituksen varaista toimintaa. Solariumvalvontaa voidaan tehdä suunnitelmallisen valvonnan yhteydessä, ja tiedot toimitetaan Säteilyturvakeskuksen päätettäviksi mahdollisia jatkotoimenpiteitä varten.

5.2 Terveydensuojelulain mukainen ilmoitus- ja hyväksymismenettely

Terveydensuojelulain 13 §:n mukaisista toiminnoista on tehtävä ilmoitus kunnan terveydensuojeluviranomaiselle. Ilmoitus on tehtävä myös silloin, kun toiminta muuttuu olennaisesti tai toiminnanharjoittaja vaihtuu. Ilmoituksesta ei tehdä päätöstä, vaan ilmoituksen tekijälle annetaan todistus ilmoituksen vastaanottamisesta ja ilmoituksen tiedot kirjataan kohdetietojärjestelmään, jolloin toiminta tulee valvonnan piiriin. Toiminta tarkastetaan riskinarvioinnin mukaisesti joko heti ilmoituksen saavuttua tai kohteen tarkastus sisällytetään valvontasuunnitelman mukaiseen tarkastusrytmiin.

Mikäli ilmoituksenvaraisen kohteen toiminta voi vaikuttaa haitallisesti elinympäristöön kuuluaan niitä asianosaisia, joihin vaikutukset voivat kohdistua. Ilmoituksesta annetaan tarvittaessa tieto rakennusvalvontaviranomaiselle. Terveyshaittojen ennaltaehkäisyä pyritään tekemään jo kaavoitus- ja rakennuslupavaiheessa antamalla lausuntoja kaavamuuksiin ja rakennuslupahakemuksiin liittyen.

Majoitusliikettä koskevasta ilmoituksesta tulee terveydensuojelulain 15 §:n mukaan antaa tieto poliisille sekä alueen pelastusviranomaiselle. Kotirauhan piiriin perustettavaan TsL:n 13 §:n mukaiseen ilmoituksenvaraiseen kohteeseen ei toistaiseksi voida tehdä suunnitelmallista valvontaa, mutta toiminnasta on tehtävä ilmoitus, jotta terveydensuojeluviranomainen saa tiedon harjoitettavasta toiminnasta ja toiminnanharjoittajaa voidaan ohjeistaa toimimaan lain vaatimusten mukaisesti. Tarkastuksia voi tehdä myös kodin yhteydessä sijaitsevaan toimintaan, mikäli työskentelytila on selkeästi erillään kodin tiloista. Tarkastus voidaan tehdä kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin vain, jos toiminnanharjoittaja itse pyytää tarkastusta tai kohteessa epäillään vakavaa terveyshaittaa.

5.3 Tarkastusten määrittely

Terveydensuojelulain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää, aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö tarkastuskohteessa sellaisia olosuhteita, joiden voidaan epäillä aiheuttavan terveyshaittaa. Tarkastukset tehdään pääasiassa aistinvaraisin menetelmin. Mittauksia ja näytteenottoa tehdään tarvittaessa. Mikäli tarkastuksen yhteydessä todetaan puutteita valvontakohteen toiminnassa tai olosuhteissa, voidaan puutteiden korjaamiseksi antaa ohjeita ja neuvontaa, kehotuksia tai määräyksiä.

Tarkastuksen tarkempi sisältö määräytyy tarkastuskohteen mukaisesti. Tarkastukseen sisältyy kohteesta riippuen muun muassa seuraavia asioita:

- Vastaako toiminta ilmoitusta tai päätöstä
 - Onko edellisellä tarkastuksella havaitut epäkohdat korjattu
 - Kohteen omavalvonta
-

- Talous- ja uimavesikohteissa valvontatutkimusohjelmat, henkilöstön allasvesi- tai talousvesihygieeninen osaaminen, häiriötilannesuunnitelmat, desinfiointimenetelmät, häiriötiedotteet, vedenlaadusta tiedottaminen, riskien arviointi, yms.
- Tilojen siisteys ja kunto sekä ylläpito
- Siivousohjelma ja -välineet
- WC-tilat, pesu- ja pukeutumistilat
- Sisäilman laatu, hajut, ilmanvaihdon riittävyys
- Melu
- Valaistus
- Pyykkihuolto
- Kemikaalien käsittely ja säilytys
- Soveltuvatko tilat käyttötarkoitukseen
- Talousveden laatu
- Allasveden laatu
- Tiloissa tapahtuva toiminta
- Tilojen riittävyys käyttäjämäärään nähden
- Jätehuollon toimivuus ja asianmukaisuus
- Piha-alueet

Tarkastus sisältää alkupalaverin, asianosaisten haastattelun, tilojen läpikäynnin ja loppuyhteenvetäjätehtävien tehdyistä havainnoista. Tarkastukseen voi sisältyä myös etukäteen kohteesta saatua tietoa, joka käsitellään pääsääntöisesti alkupalaverissa.

Tarkastus voidaan tehdä myös asiakirjatarkastuksena tai etätarkastuksena, jolloin toimija toimittaa kirjalliset selvitykset tai valokuvat valvojalle tai järjestetään videoneuvottelu.

Asumisterveysasioissa noudatetaan Valviran ohjetta asunnon terveyshaitan selvittämismenettelyyn. Samaa ohjetta voidaan käyttää soveltuvin osin myös muiden säännöllisessä valvonnassa olevien kohteiden rakennusterveysasioissa. Valvontayksikkö osallistuu toimialueensa kuntien sisäilmatyöryhmien työskentelyyn.

Terveydensuojelulain nojalla tehtävät tarkastukset sovitaan pääsääntöisesti etukäteen toiminnanharjoittajan kanssa, sillä toiminnanharjoittajalla ja kiinteistönomistajalla tulee olla mahdollisuus olla läsnä tarkastuksella. Tarkastukset voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta, mikäli ilmoittaminen vaarantaa tarkastuksen tarkoituksen. Tarkastuksista laaditaan aina tarkastuskertomus, joka toimitetaan tarkastuskohteeseen sekä muille asianosaisille. Tarkastuskertomus pyritään laatimaan kahden viikon sisällä, mutta viimeistään kuukauden sisällä, mikäli kyseessä on enemmän selvittelyä vaativa tarkastus. Tarkastuskertomusten laadinnassa hyödynnetään VATI:n lomakepohjia. Tarkastustiedot kirjataan ympäristöterveydenhuollon VATI-tietojärjestelmään. Tietojärjestelmään kirjataan myös näytteenotot ja yhteydenotot ym. tapah- tumat. Asiakirjat säilytetään Keski-Savon ympäristötoimen arkistoissa.

5.4 Valvontakohteen riskinarviointi ja tarkastustiheyden määräytyminen

Kohdekohtainen valvontatiheys perustuu kohteiden tuntemukseen, valvontahistoriaan ja kohteiden riskinarviointiin. Valtakunnallisessa valvontaohjelmassa on esitetty eri valvontakohtetyypeille riskiperusteiset ohjeelliset valvontatiheydet ja ohjeet tarkastuksen sisällöstä. Ohjeellisia valvontatiheyksiä voidaan muuttaa säännöllisen toiminnan tai olosuhteiden muuttumisen, havaintojen tai muun riskinarvioinnin perusteella. Valvonnan tulee olla riskiperusteista ja terveyshaittoja ennalta ehkäisevää. Taulukossa 6 on esitetty riskinarvioinnin kannalta merkittäviä tekijöitä.

Taulukko 6. Riskinarvioinnin kannalta merkittävät tekijät

Merkittäviä tekijöitä riskinarvioinnin kannalta ovat mm.:
Altistuvien ihmisten määrä ja erityisryhmät (lapset, nuoret, vanhukset, liikuntarajoitteiset, sairaat)
Altistavan tekijän määrittely (taudinaiheuttaja, myrkyllisyys, terveysvaikutukset)
Asian kiireellisyys (onko kyseessä vakava terveyshaitta)
Altistuksen kesto ja/tai toistuvuus (jatkuva tai tilapäinen oleskelu)
Aikaisemman valvonnan tulokset (onko korjaaviin toimenpiteisiin ryhdytty)
Tilojen kunto, kunnossapito, riittävyys ja soveltuvuus harjoitettavaan toimintaan
Onko toiminta ilmoituksen tai hyväksymispäätöksen mukaista
Toiminnanharjoittajan omavalvonta ja asiantuntemus sekä resurssit
Tiedottaminen ja varautuminen häiriötilanteisiin

Terveydensuojelulain mukaiset, suunnitelmallisen valvonnan kohteet jaetaan kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella on määritetty valvontaohjelman alustava tarkastustiheys, mikä määrittää uuden kohteen tarkastustiheyden ennen kohdekohtaista riskinarviointia.

Käytetyt riskiluokat selityksineen:

- Luokka 3: Kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa; esimerkiksi kun altistuvien määrä on suuri, toiminta on herkkä häiriöille, vaikutukset terveyteen ovat merkittäviä, altistus aika on pitkä (korkea riski).
- Luokka 2: Kohteet, joissa on mahdollista, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa, mutta terveysvaikutukset eivät ole merkittäviä (keskisuuri riski).
- Luokka 1: Kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta ei aiheudu terveyshaittaa (matala riski). Uutena tarkastustiheys nolla vähäriskisissä majoituskohteissa

5.5 Terveydensuojelulain valvontakohteet

Valvontakohteet on kirjattu ympäristöterveydenhuollon VATI-tietojärjestelmään. Taulukossa 7 on esitetty valvontayksikön alueen valvontakohteiden lukumäärät, tarkastustiheydet ja tarkastuksiin käytetyt keskimääräiset ajat toimintatyypeittäin.

Taulukko 7. Keski-Savon ympäristötoimen terveydensuojeluvalvontakohteet 2025

Suunnitelmallisen valvonnan kohdetyypit		Riskiluokka	Kohteiden lukumäärä	Tarkastustiheys	Tarkastuksen kesto (h)
Toimintaluokka	Toimintatyyppi				
Talousvettä toimittava laitos (TsL 18 § ja 18 a §)	Talousvettä toimittava laitos (asetus 1352/2015) > 1000 m ³ /d tai väh. 5000 käyttäjää	3	21	1	3–15
	Talousvettä toimittava laitos (asetus 401/2001), (vedentoimitus < 10 m ³ /d tai alle 50 käyttäjää)	2	3	0,2–1	2–6

Lasten ja nuorten koontumiseen liittyvä toiminnan järjestämispaikka	Lasten ja nuorten kohteet: kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset, lasten iltapäiväkerhot, lasten sisäleikkipuistot	2–1	28	0,25	2–4
Esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta, lukio-opetusta ja korkeakoulutusta järjestävä oppilaitos	Esiopetus, peruskoulu, lukio, ammattioppilaitos, korkeakoulu, muu aikuiskoulutus ja muut koulut ja oppilaitokset	2	40	0,3	3–15
Päiväkoti ja ryhmäperhepäiväkoti siihen varatussa tilassa	Päiväkoti, ryhmäperhepäiväkoti, leikkitoiminta ja muu päivätoiminta	2	34	0,3	2–6
Hotelli, hostelli (retkeilymaja, retkeilyhotelli, kesähotelli ja muut vastaavat), huoneistohotelli, motelli ja matkustajakoti, Lomakeskuksen ja leirintäalueen majoitushuoneisto, Majoituskasarmi	Hotelli Hostellit, kuten retkeilymajat, retkeilyhotellit, kesähotellit, huoneistohotellit, matkustajakoti / motelli, täysihoidola Lomakeskusten ja leirintäalueiden mökit Kasarmit	2–1	32	0,2	2–4
Majoittumiseen tarjottu kalustettu huoneisto, loma-asunto tai tila (aamiaismajoitus siihen tarkoitetuissa tiloissa sekä asuntola, yömaja, vastaanottokeskus sekä muut vastaavat)	Aamiaismajoitus sekä majoitus maatilamatkailun yhteydessä; Asuntolat, yömajat, pakolaisten vastaanottokeskukset Muu loma-asuntojen ammattimainen tarjoaminen Muu majoitustoiminta	2–1	4	0 Vastaanottokeskukset 0,2	
Ihoa rikkova toiminta ja erityistä hygieniää edellyttävä kauneushoitola	Kosmetologiset huoneistot ja laitokset, tatuointi ja lävistys, muu ihon käsittely tai hoito	2–1	47	0,25	1–2
Solariumpalvelu	Solarium	2	1	0,2	1–2
Tehostetun palveluasumisen yksikkö tai laitoshoidtoa antava sosiaalihuollon yksikkö	Vanhainkoti (laitoshuolto), vanhusten tehostetun palveluasumisen yksiköt (laitostyyppinen) Kehitysvammalaitos, muu kehitysvammaisten yksikkö (tehostettu palveluasuminen), Muut yksiköt (mielenterveys- ja päihdekuntoutujat; tehostettu palveluasuminen), Muut yksiköt	2	73	0,3	2–6

Lastensuojelulaitos	Lastenkodit, koulukodit ja nuorisokodit, ammatilliset perhekodit, muut lastensuojeluyksiköt	2	16	0,3	2–6
Ensi- ja turvakoti	Ensi- ja turvakodit, perhekuntoutusyksiköt	2	0	0,3	2–4
Liikunta ja virkistystoiminta	Yleiset uimarannat (EU-uimarannat), huomattava määrä uimareita päivässä	2	7	1	1–4
	Pienet yleiset uimarannat	2	21	1	1–3
	Yleiset altaat: uimahalli, kylpylä, maauimala	3	4	1	1–3
	Yleiset saunat	2	?	0,5	1–2
	Yleinen liikuntatila: urheiluhalli, kuntosali tai muu yleinen liikuntatila Urheiluhalli tai jäähalli, yleisölle avoin kuntosali tai liikuntatila, jossa on enemmän kuin yksi liikuntatila, Yleisölle avoin liikuntatila, jossa on korkeintaan yksi liikuntasali	1	28	0,2	2–4

5.6 Näytteenotto ja muut tutkimukset

Talousvesi ja uimavesi:

- Talousvettä toimittaville laitoksille on laadittu valvontatutkimusohjelmat, jotka tarkistetaan vähintään kuuden vuoden välein
- Uima-allasvesille on laadittu valvontatutkimusohjelmat, jotka tarkistetaan vähintään viiden vuoden välein. Näytteenottotiheys noudattaa Allasvesiasetuksen 315/2002 vaatimuksia. Näytteenottotiheyttä voidaan tarvittaessa vähentää Allasvesiasetuksen 315/2002 6 §:n ehtojen täytyessä.
- Uimarantavesille laaditaan vuosittain seurantakalenteri

Muu suunnitelmalliseen valvontaan liittyvä näytteenotto toteutetaan tarpeen mukaan, esim. puhtausnäyteprojekteilla:

- saunat, uimahallit, pesutilat, wc-tilat yms.
- kauneushoitoloiden ja muiden ihonkäsittelyhuoneistojen välineet ja tekstiilit

Sisäilman laatuun ja rakennuksen kuntoon liittyvät tarkemmat selvitykset tekee pääsääntöisesti ulkopuolinen asiantuntija. Kiinteistön omistaja tai toiminnanharjoittaja vastaa tutkimuskustannuksista ja valitsee asiantuntijan. Terveystoimintaviranomaisen kehottamia tai määräämiä sisäilman laatuun ja rakennuksen kuntoon liittyviä tutkimuksia tekevällä ulkopuolisella

asiantuntijalla tulee olla asumisterveysasetuksessa (545/2015) määritelty pätevyys. Terveystensuojeluviranomaisella on oikeus myös oman päätöksenteon tueksi teettää selvityksiä ulkopuolisella asiantuntijalla.

Talous- ja uimavesinäytteiden vuosittainen määrä vaihtelee 400–500 näytteen välillä ja näistä suunnitelmallisia näytteitä on noin 350 näytettä ja loput ovat suunnitelman ulkopuolisia näytteitä, kuten talousveden laadun poikkeamiin liittyviä näytteitä. Taulukossa 8 on esitetty arvio vuoden 2025 viranomaisnäytemääristä.

Taulukko 8. Keski-Savon ympäristötoimen viranomaisnäytemäärät 2026

Näytetyyppi	Näytemäärä / v
Talousvesi	114
Uima-allasvesi	151
Uimarantavesi	92

5.7 Painopisteet terveydensuojelussa

Terveydensuojelulain valtakunnallisen valvontaohjelman painopisteet ovat talousvesivalvonnan uudet sisällöt, osaaminen ja paikalliset tarpeet viranomaisvalvonnassa sekä valmius ja varautuminen terveydensuojelussa. Valtakunnallisen valvontaohjelman painopisteet huomioidaan valvonnassa.

Terveydensuojelun painopisteet (2025–2028):

- **Talousvesivalvonnan uudet sisällöt**

Esimerkkejä painopisteen toteutuksesta:

- Alueellinen yhteistyö
- Riskienhallintasuunnitelmat
- Ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinta

- **Osaaminen ja paikalliset tarpeet viranomaisvalvonnassa**

Esimerkkejä painopisteen toteutuksesta:

- Toiminnanharjoittajien omavalvonnan ja paikallisten tarpeiden sekä erityispiirteiden huomioon ottaminen riskinarviossa
- Asumisterveysasioissa ajantasaiseen tietoon perustuva ohjaus ja valvonta, oman osaamisen kehittäminen ja ylläpito sekä yhteistyön ja ennakkoinnin edistäminen

- **Valmius ja varautuminen terveydensuojelussa**

Esimerkkejä painopisteen toteutuksesta:

- Häiriötilanteisiin varautuminen ja suunnitelmien päivittäminen ja yhteensovittaminen.
- Yhteistyön vahvistaminen hyvinvointialueiden kanssa.
- Osallistuminen häiriötilanne- tai valmiusharjoitukseen lähtökohtaisesti vuosittain.

Keski-Savon ympäristötoimen terveydensuojelulain valvonnan painopistealueeksi ohjelmakaudelle 2025–2028 valitaan valtakunnallisten painopisteiden lisäksi:

- Erityisryhmien (mm. lapset, nuoret, vanhukset) kohteiden suunnitelmallisen valvonnan toteutuminen
 - Suunnitelmallisen valvonnan kohteiden, joita ei ole tarkastettu 5 vuoden sisällä, tarkastaminen
 - Häiriötilannesuunnittelu yhdessä alueen vesilaitosten sekä kuntien kanssa -> yhteistyön määrittely
-

6 TUPAKKALAIN JA LÄÄKELAIN VALVONTASUUNNITELMA

Tupakkalain (549/2016) 84 §:n mukaan kunnan tulee laatia ja hyväksyä tupakkalain noudattamisen säännöllistä valvontaa koskeva tupakkalain valvontasuunnitelma. Valvontasuunnitelman laatimisessa on huomioitu ympäristöterveydenhuollon yhteinen valvontasuunnitelma vuosille 2025–2028 ja siinä sovitut periaatteet sekä valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma vuosille 2025–2028.

6.1 Toimintaympäristön muutokset

Tupakkalain valvontaan on tullut viime vuosina runsaasti muutoksia. Toimintaympäristön muutokset jatkunevat myös tulevaisuudessa. Tupakkalakiin on 23.5.2025 vahvistettu muutos, joka on tullut voimaan 1.8.2025. Kyseinen lakimuutos sisältää useita siirtymäaikoja. Muutoksella lakiin on lisätty määritelmä savuttomista nikotiinituotteista, jolla tarkoitetaan esimerkiksi nikotiinipusseja. Jatkossa savuttomien nikotiinituotteiden myynti edellyttää vähittäismyyntiluvan hakemista ja/tai tukkumyynti-ilmoituksen tekemistä. Kyseiset luvat ja ilmoitukset käsitellään myyntipaikan sijaintikunnassa.

Savuttomat nikotiinituotteet ovat tupakkalain soveltamisalan piirissä ja niiden myynti on sallittu noudattaen niille asetettuja sääntöjä, joilla pyritään ehkäisemään nuorisokäyttöä, harmaatuontia ja laitonta kauppaa sekä torjumaan järjestäytyntä rikollisuutta. Tällä tupakkalain muutoksella pyritään myös suojelemaan lapsia ja nuoria kieltämällä savuttomien nikotiinituotteiden käyttöä päiväkotien, esi- ja perusopetusta, ammatillista koulutusta ja lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisä- ja ulkotiloissa sekä leikkikentillä. Lisäksi kaikkien tupakan vastikkeiden hallussapito ja maahantuonti on kielletty alle 18-vuotiailta. On mahdollista, että myös EU-tason lainsäädännössä tapahtuu muutoksia valvontaohjelmakauden aikana. Komission syöväntorjuntaohjelman (päättyy vuonna 2025) mukaan koko EU:n tupakkalainsäädäntökehys päivitetään.

Suomea sitoo Maailman terveysjärjestön nk. Tupakkapuitesopimus (Framework Convention on Tobacco Control 1207/2004), jonka velvoitteista tupakkapolitiikan parissa työskentelevien päätöksentekijöiden ja virkamiesten on oltava tietoisia. Kyseisen sopimuksen artiklan 5.3 mukaan sopimusosapuolten on kansallisen lainsäädäntönsä puitteissa suojeltava kansanterveyttä ja sitä tukevaa tupakkapolitiikkaa tupakkateollisuuden intresseiltä.

6.2 Tupakka- ja lääkelain valvonta

Tupakkalain 8 §:n 1 momentin mukaan kunta huolehtii alueellaan paikallisesta toiminnasta tupakoinnin lopettamiseksi. Kunnan alueella tehtävistä huolehtii kunnan määräämä toimielin. Kunta valvoo alueellaan:

- 1) tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden, nikotiininesteiden ja savuttomien nikotiinituotteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista;
- 2) tupakkalaissa säädettyjen markkinointi- ja esilläpitokieltoja koskevien säännösten noudattamista;
- 3) tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevien säännösten noudattamista.

Tupakkalain mukaisella valvonnalla pyritään:

- estämään alaikäisten tupakan saatavuus
 - ehkäisemään terveyshaittojen syntymistä
 - vähentämään ympäristön tupakansavulle altistumista kaikissa ikäryhmissä.
-

Läkelain (395/1987) nojalla kuntien terveysuojeluviranomaisten tehtäväksi on säädetty valvoa myös nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntiä (Läkelaki 54 c §).

6.3 Tarkastusten määrittely

Tupakkalain mukaiseen valvontaan kuuluu valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia sekä suunnitelman ulkopuolisia tarkastuksia. Tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden ja savuttomien nikotiinituotteiden vähittäismyyntipaikan tulee tehdä tupakkatuotteiden nikotiininesteiden ja savuttomien nikotiinituotteiden vähittäismyyntilupahakemus, josta tehdään päätös. Tukku- myynti on ilmoituksenvaraista toimintaa. Tämän jälkeen kohde kuuluu tupakkalain suunnitel- mallisen valvonnan piiriin. Tupakkalain mukaisia tarkastuksia tehdään tupakkatuotteiden, ni- kotiininesteiden, savuttomien nikotiinituotteiden ja tupakointivälineiden vähittäismyyntipaik- koihin sekä ravitsemusliikkeisiin, joissa on erillinen tupakointitila, tupakkatuotteiden tukku- myyntipaikkoihin (ei yhtään Keski-Savon ympäristötoimen alueella) sekä tarvittaessa yleisiin tilaisuuksiin.

Valvontakohteisiin tehdään suunnitelmallisia tarkastuksia sekä etukäteen ilmoittamalla että ilman ennakkovaroitusta. Tarkastuksilla arvioidaan, täyttävätkö myynti ja myynnissä olevat tuotteet tupakkalaissa säädetyt vaatimukset. Tarvittaessa tehdään myös suunnitelman ulko- puolisia tarkastuksia, muun muassa yleisötilaisuuksissa sekä asiakasvalituksiin perustuen. Tarkastus sisältää yleensä myös aiemmin todettujen epäkohtien korjaamisen seurantaa. Tar- kastukset tehdään lainsäädäntöön ja Valviran ohjeisiin perustuen.

Nikotiinivalmisteiden myynti vaatii myös vähittäismyyntiluvan. Nikotiinivalmisteita saa myydä kuluttajille apteekkien lisäksi tupakkaa myyvistä vähittäiskaupoista, kioskeista, ravitsemusliik- keistä tai huoltoasemilta. Nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntipaikat kuuluvat myös suunnitel- mallisen valvonnan piiriin.

Kaikista tarkastuksista laaditaan tarkastuskertomukset. Valvira on laatinut tarkastuslomake- pohjat Vati-tietojärjestelmään tupakkalain mukaisten valvonta kohteiden tarkastamista var- ten. Yhdenmukaisten tarkastuslomakkeiden käyttö yhtenäistää valvontaa valtakunnallisesti ja mahdollistaa muun muassa valvonnan laatutietojen seuraamisen.

6.4 Riskinarviointi ja valvontatiedot

Tupakkalain alaisten tuotteiden sekä nikotiinivalmisteiden myyntipaikkoja valvotaan säännöl- lisesti tarkastamalla kohteet kunkin kohteen tarkastustiheyden mukaisesti. Tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden myynnin ja muun luovutuksen ohjeellinen tarkastustiheys on poistunut Valtakunnallisesta tupakkalain valvontaohjelmasta, sillä valvontaa ohjataan tekemään entistä riskiperusteisemmin. Jokaiselle säännöllisen valvonnan kohteelle tehdään riskinarviointi, jossa otetaan huomioon kohteen valvontahistoria, mahdolliset rikkomukset ja piittaamatto- muus tupakkalainsäädäntöä kohtaan sekä omavalvonnan puutteellisuus. Riskinarvioinnin pe- rusteella määritellään kohteen tarkastustiheys. Taulukossa 9 on esitetty valvontakohdetyypit ja niiden lukumäärä Keski-Savon ympäristötoimen toiminta-alueella.

Taulukko 9. Keski-Savon ympäristötoimen tupakkalain ja lääkelain mukaiset valvonta- kohteet 2025

Valvontakohdetyyppi	Valvontakohteiden lukumäärä	Tarkastustiheys	Tarkastuksen kesto (h)
Tupakkalain alaisten tuotteiden ja tu- pakointivälineiden myynti ja muu luovutus	66	0,25–0,3	1–3
Nikotiinivalmisteiden vähittäismyynti- paikat	38	tupakkavalvonnan yhteydessä / tarvittaessa	1–3

Tupakointikiellot ja rajoitukset	22	tarvittaessa	1
Asuntoyhteisöjen tupakointikiellot	6	tarvittaessa	

Tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäismyyntipaikkojen tietojen keräämisessä käytetään vähittäismyyntilupien ja tukkumyynti-ilmoitusten rekisteri Turrea ja keskitettyä toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmää Vatia. Järjestelmien tiedot pidetään ajan tasalla. Vähittäismyyntikohteen riskinarviointi tehdään Vatiin kirjatun valvontahistorian pohjalta. Tupakkalain valvonta sisältää tarkastusten lisäksi toimijoiden ohjausta ja neuvontaa.

6.5 Suunnitelman ulkopuolinen valvonta

Ennalta tiedossa olevan säännöllisen ja suunnitelmallisen valvonnan lisäksi on myös muuta kunnan tehtävänä olevaa tupakkalain valvontaa, johon kuuluu työaika. Tällaista toimintaa ovat esimerkiksi valitukset tai ilmiannot, jotka koskevat mm. tupakkalain alaisten tuotteiden myyntiä alaikäisille, myyntiluparikkomuksia, markkinointi-, esilläpito- tai tupakointikieltojen rikkomista sekä yleinen toimiminen tupakkalain asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana. Säännösten rikkomiseen liittyvä valvonta tehdään ensisijaisesti suhteessa suunnitelmalliseen valvontaan.

Asuntoyhteisö voi tupakkalain mukaan hakea tupakointikiellon määräämistä asuntoyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Tupakointikieltohakemusten käsittely sekä mahdollinen kieltojen noudattamiseen liittyvien valitusten tarkastaminen vie työaika. Kunnan on määrättävä tupakointikielto hakemuksessa tarkoitettuihin tiloihin, jos tiloista voi niiden rakenteiden tai muiden olosuhteiden vuoksi muutoin kuin poikkeuksellisesti kulkeutua tupakansavua toiselle parvekkeelle, toiseen huoneistoon kuuluvaan ulkotilan oleskelualueelle tai toisen huoneiston sisätiloihin.

Jos ravitsemisliikkeeseen perustetaan tupakkalain 76 §:ssä tarkoitettu tupakointitila, elinkeinonharjoittajan on laadittava omavalvontasuunnitelma, jossa esitetään, miten tupakointitilan toimivuus varmistetaan ja miten tupakointitilan olosuhteita ja järjestystä voidaan valvoa sen ulkopuolelta. Tupakointitiloihin liittyen voidaan joutua tekemään tarkastuksia valitusten johdosta.

6.6 Osaamisen varmistaminen ja valvonnan menetelmät

Osaaminen on yksi ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman tavoitteista. Tupakkalain tehtävien hoitaminen edellyttää valvojilta monenlaista asiantuntemusta ja osaamista. Yksikön tarkastajien osaamista tuetaan mahdollistamalla toimialaan liittyviin koulutuksiin osallistuminen ja käymällä läpi sisäisesti mahdolliset tupakkalain valvontaan ja lainsäädäntöön kohdistuvat muutokset sekä niiden vaikutus valvontaan.

6.7 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi

Tupakkalain valvontasuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa. Valvontasuunnitelman tarkistamisen tarkoituksena on huolehtia siitä, että kunnan valvontasuunnitelma on ajantasainen ja huomioi mahdolliset muutokset valvontakentässä. Valvontasuunnitelman toteutumista seurataan vuosittain valvonnan suoritteiden muodossa. Suoritteet kerätään neljännesvuosittain ja viedään tiedoksi Keski-Savon ympäristölautakuntaan. Valvontasuunnitelman toteuma arvioidaan jokaisen toimintavuoden jälkeen.

6.8 Painopisteet tupakkalain valvonnassa

Tupakkalain mukaisen valvonnan painopisteet on määritetty valtakunnallisessa tupakkalain valvontaohjelmassa vuosille 2025–2028 (taulukko 10). Keski-Savon ympäristötoimessa perehdytään ensimmäisenä ohjelmakauden toimintavuotena 2025 savuttomien nikotiinituotteiden valvontaan ja otetaan se osaksi suunnitelmallista valvontaa.

Valtakunnalliset painopisteet:

- Savuttomien nikotiinituotteiden tuotevalvonta
- Laittoman kaupan ehkäisy ja jäljitettävyys
- Markkinointikiellon noudattaminen
- Etämyynti
- Valvontaohjelmakauden arviointi

Taulukko 10. Tupakkalain mukaisen valvonnan painopisteet 2025–2028

Painopiste	2025	2026	2027	2028
Savuttomien nikotiinituotteiden tuotevalvonta	Varaudutaan savuttomien nikotiinituotteiden tuotevalvontaan.	Savuttomien nikotiinituotteiden uuden sääntelyn toteutus vähittäismyynnissä		
Laittoman kaupan ehkäisy ja jäljitettävyys	Laittoman kaupan ehkäisyä koskevan sääntelyn laajentumisen huomioiminen sekä jäljitettävyyttä koskevan tiedon hyödyntäminen valvonnassa.			
Markkinointikiellon noudattaminen	Valvontakaudella kiinnitetään erityistä huomioita tupakkalain alaisen tuotteiden markkinointikiellon noudattamiseen myyntipaikoissa ja mahdollisilla verkko- ja sosiaalisen median sivustoilla ja tileillä.			
Etämyynti	Etämyyntikiellon noudattamisen valvonta.			
Valvontaohjelmakauden arviointi				Arvioidaan suunnitelmallisen valvonnan kattavuutta ja vaikuttavuutta.

7 ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON VALVONTASUUNNITELMA

Kunnan on laadittava Eläinlääkintähuoltolain (2023/285) 6 §:n mukainen suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksesta sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoitusta suunniteltaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien tarjoamat palvelut kunnan alueella. Kunnan suunnitelmassa on otettava huomioon eläinlääkintähuollon valtakunnallinen ohjelma (EHO) ja alueellinen suunnitelma ja se on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein. Ruokavirasto ohjaa järjestäjän suunnitelman laatimista sekä valvoo ja arvioi sen toteutumista.

Kunnallisessa suunnitelmassa tulee kuvata miten kunnaneläinlääkärille määrättyjen eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontatehtävien hoito on alueella järjestetty. Erityisesti tulee kuvata valvontakohteet, hyväksymismenettelyt, tarkastusten suunnittelu ja toteutus, näytteenotto, hallinnolliset pakkokeinot sekä valvonnan toteutumisen seuranta ja raportointi. Kunnan on suunnitelmassaan osoitettava, että eläinlääkintäpalvelut on järjestetty eläinlääkintähuoltolain vaatimusten mukaisesti.

7.1 Toimintaympäristö, resurssit ja voimavarat

Keski-Savon Ympäristötoimen alueella eläinlääkärien vastaanottotilat sijaitsevat Leppävirralla, Joroisissa ja Pieksämäellä. Eläinlääkintähuoltoa koordinoi terveysvalvonnan johtaja, jonka toimipiste sijaitsee Pieksämäellä terveyskeskuksen yhteydessä. Valvontaeläinlääkärien toimipiste sijaitsee Leppävirralla.

Praktiikkaa tekevien eläinlääkäreiden budjetoitu virkavahvuus on 6 htv. Vuoden 2025 alussa kunnaneläinlääkäreitä on 4,5 htv vakituksia ja 0,6 htv määräaikaisia. Vuoden 2025 lopussa praktiikkaa tekevä kunnaneläinlääkäri vahvuus on 4,9 htv, päivystyksessä 5,1. Vuoden 2025 aikana molemmat yksikön valvontaeläinlääkärin viroista on olleet täytettyinä.

7.1.1 Resurssitarpeen kartoitus

Kunnan on valvontasuunnitelmaansa varten suoritettava resurssitarvekartoitus valvonta- ja palvelutarpeen selvittämiseksi. Kartoitus on suoritettava käyttäen Eläinlääkintähuollon valtakunnallisen valvontaohjelman (EHO) liitteenä olevaa lomaketta ”Resurssitarpeen kartoitus”. Lomake on toimitettava aluehallintovirastoon valvontasuunnitelman ja sen päivityksen liitteenä.

7.1.2 Henkilöresurssit, vastualueet ja työnjako

Kunnan on valvontasuunnitelmassaan osoitettava, että yksiköllä on kartoitetun resurssitarpeen täyttämiseen riittävä määrä pätevää henkilökuntaa. Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueiden muodostaminen mahdollistaa työnjaon ja erikoistumisen ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoiden kesken. Erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, että valvontatehtäviä ei suorita henkilö, joka on kyseiseen valvontakohteeseen kiinteässä asiakassuhteessa. Kunnaneläinlääkäreiden vastualueet ja työnjako tulee esittää kunnan suunnitelmassa.

Yksikössä on ollut lähivuosina vähintään toinen valvontaeläinlääkärin virka täytettynä ja vuoden 2024 lopulla myös toinen valvontaeläinlääkärin virka on täytetty määräaikaista, joten valvonta pystytään suorittamaan siten, ettei tarkastuskohde ole samalla eläinlääkärin antaman avun kohde.

Vierasainevalvontaohjelmaan kuuluvat näytteenotot tekee pääsääntöisesti valvontaeläinlääkäri tai ne jaetaan joko terveystarkastajalle tai sellaiselle eläinlääkärille, jolla ei ole tilaan hoitosuhdetta.

7.1.3 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Valvonta-asetuksen (EU 625/2017) 5 artiklan 4 kohdan mukaan virallista valvontaa ja muita virallisia toimia suorittavan henkilöstön on

- a) saatava toimivaltaansa kuuluvalla alalla asianmukaista koulutusta, jonka ansiosta se voi hoitaa tehtävänsä pätevästi ja suorittaa virallista valvontaa ja muita virallisia toimia johdonmukaisella tavalla;
- b) pysyttävä ajan tasalla toimivaltaansa kuuluvalla alalla ja saatava tarvittaessa säännöllistä lisäkoulutusta; ja
- c) saatava koulutusta liitteessä II olevassa I luvussa esitetyistä aihealueista ja tästä asetuksesta johtuvista toimivaltaisten viranomaisten velvollisuuksista tapauksen mukaan.

Toimivaltaisten viranomaisten on laadittava ja pantava täytäntöön koulutusohjelmia, joilla varmistetaan, että virallista valvontaa ja muita virallisia toimia suorittavalle henkilöstölle annetaan a, b ja c alakohdassa tarkoitettua koulutusta. Eläinlääkärin ammatinharjoittamisesta annetun lain (29/2000) 18 §:n 1 momentin mukaan eläinlääkärinammatin harjoittaja on velvollinen ylläpitämään ja kehittämään ammattitoiminnan edellyttämää ammattitaitoa sekä perehtymään ammattitoimintaansa koskeviin säännöksiin ja määräyksiin. Saman pykälän 2 momentin mukaan eläinlääkärinammatin harjoittajan työnantajan tulee luoda edellytykset sille, että ammatinharjoittaja voi osallistua tarvittavaan ammatilliseen täydennyskoulutukseen.

Keski-Savon ympäristötoimessa eläinsuojelutehtäviä hoitavat vain eläinlääkärit.

Eläinlääkärin pätevyys todetaan sijaisilta ennen palkkaamista (epäilyttävissä tapauksissa pyydetään tutkintotodistus nähtäväksi) ja virkaan valituilta todistus nähdään viimeistään haastattelussa.

Hallintomenettelyistä järjestettyyn koulutukseen on ohjattu henkilöitä, joilta ao. tuntemus puuttuu peruskoulutuksesta. Nykyisellä henkilökunnalla on riittävä hallinnollisten asioiden tuntemus.

Koulutuspäivien määrää ei ole rajattu ja työnantaja suhtautuu positiivisesti eläinlääkäreiden täydennyskoulutukseen ja ammattitaidon ylläpitämiseen. Aluehallintoviraston järjestämiin koulutusiltapäiviin pyrkivät kaikki osallistumaan, lisäksi alaan liittyvään kurssitapahtumaan pääsee mahdollisimman moni halukas, myös ulkomaille suuntautuviin koulutuksiin.

7.1.4 Yksityinen palvelutarjonta

Eläinlääkintähuoltolain 9 §:n mukaan kunnan on palvelun mitoitusta suunniteltaessa otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalvelujen tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut. Saman lain 10 §:n mukaan kunnan on järjestettävä arkipäivisin virka-aikana saatavilla oleva peruseläinlääkäripalvelu asukkaidensa pitämiä kotieläimiä varten sekä sellaisten yhteisöjen pitämiä kotieläimiä varten, joilla on kotipaikka sen alueella. Muita kotieläimiä kuin hyötyeläimiä

varten tämä palvelu on kuitenkin järjestettävä vain, jos palvelua ei ole muuten saatavilla yhteistoiminta-alueella.

Eläinlääkintähuoltolain 11 §:n mukaan kunnan on järjestettävä kiireellistä eläinlääkärin apua alueellaan olevia kotieläimiä varten kaikkina vuorokaudenaikoina. Kunta voi eläinlääkintähuoltolain 12 §:n mukaan tehdä yksityisen eläinlääkäripalvelun tuottajan kanssa sopimuksen kunnan velvollisuutena olevan peruseläinlääkäripalvelun ja kiireellisen eläinlääkintävun tuottamisesta.

Keski-Savon ympäristötoimen kolmella vastaanotolla hoidetaan lemmikkieläimiä varausten mukaan, eli ei välttämättä jokaisena arkipäivänä. Alueella on kaksi yksityistä pieneläinvaatannottoa, joissa molemmissa on röntgenkuvausmahdollisuus ja avustajat toimenpiteissä, kuten isommissa leikkauksissa.

Päivystysaikoina päivystäjät tekevät lemmikeille akuutisti vaadittavat toimenpiteet ja hoidot. Aikaa vievien ja valvontaa tarvitsevien potilaiden (ml. leikkaukset, joissa avustaja on tarpeen) hoitoa varten on olemassa takapäivystyssopimus Evidensian kanssa Kuopion Savon Murre -eläinsairaalaan. Takapäivystys on palvellut lemmikkieläinasiakkaita myös silloin, kun hyötyeläintiläkäyntejä on niin paljon, että asiakas joutuisi omalla alueella odottamaan kohtuuttoman pitkään. Osa pieneläinasiakkaista hakeutuu itse yksityiseen eläinsairaalaan, jossa on kattavat diagnostiikkavälineet ja avustavaa henkilökuntaa ympäri vuorokauden.

7.2 Tietojärjestelmät

Kunta omistaa potilastietojärjestelmän (KliniQ), kuten Eläinlääkintähuoltolain 13 § velvoittaa.

TRACES NT (Trade Control and Expert System) on komission ylläpitämä, internetissä toimiva järjestelmä, jonka tarkoituksena on parantaa elävien eläinten ja eläintuotteiden jäljitettävyyttä ja valvontaa EU jäsenvaltioiden välisessä sisämarkkinakaupassa sekä tuonnissa EU:n ulkopuolisista maista.

NASEVA eli nautatilojen terveydenhuollon seurantajärjestelmä on Eläintautien torjuntayhdistys ETT ry:n ylläpitämä selainpohjainen internet sovellus, jota käyttävät nautatilat, eläinlääkärit sekä muut toiminnan yhteistyötahot, kuten meijerit, teurastamot ja neuvonta.

SIKAVA eli sikaloiden terveydenhuollon seurantajärjestelmä on selainpohjainen internetsovellus, jota käyttävät sikatilat, eläinlääkärit sekä muut toiminnan yhteistyötahot, kuten teurastamot ja neuvonta. Rekisteriä yllä pitää ETT ry. Sikava yhdistää teurastamoiden sikaloita koskevat terveystietojärjestelmät yhdeksi.

Kaikilla kolmella vastaanotolla on kunnan puolesta tietokoneet ja tulostimet, joilla on mahdollistettu tarvittaviin tietokantoihin pääsy ja lomakkeiden / todistusten tulostus on mahdollista. Praktikot käyttävät kukin itse hankkimiaan kannettavia tietokoneita ja ohjelmia asiakaskäyntien kirjaamiseen ja laskutukseen. Ongelmaksi on muodostumassa se, että potilastyössä käytettävien verkkopohjaisten ohjelmien (Naseva, Hippos, OmaKoira, KantaPet) sisältämää tietoa pitäisi voida siirtää kunnan koneelle, mutta jaetun internetyhteyden puuttuminen estää tämän.

Pääsynhallinnan kautta eläinlääkärit hakevat oikeuksia muihin tarvitsemiinsa sovelluksiin (Kartturi, eläintenpitorekisterit, rokotusrekisterit, ID-valvontasovellus, eläintenpitäjärekisteri, vesiviljelyrekisteri, Pikantti jne). VATI-järjestelmä tuli käyttöön myös eläinlääkäreille vuoden 2019 aikana. Maitohygieniatarkastukset tulee kirjata VATI:iin osana elintarvikevalvontaa (ns. alkutuotannon valvonta).

7.3 Yhteistyö ja viestintä

Hallintolain mukaan viranomaisen on toimintavaltansa rajoissa annettava asiakkaalleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Viranomaisen on toimintavaltansa rajoissa ja asian vaatimassa laajuudessa avustettava toista viranomaista tämän pyynnöstä hallintotehtävän hoitamisessa sekä muutoinkin pyrittävä edistämään viranomaisten välistä yhteistyötä. Viranomaisten välisestä virka-avusta säädetään erikseen.

Eläintautilaissa ja eläinsuojelulaissa on säännöksiä eri viranomaisten velvollisuuksista ilmoituksiin ja yhteistyöhön eläintauti- ja eläinsuojelutapauksissa.

Valvonta-asetus edellyttää, että toimivaltaiset viranomaiset noudattavat toiminnassaan suurta avoimuutta. Yleisöllä on oikeus tutustua toimivaltaisten viranomaisten valvontatoimia ja niiden tehokkuutta koskeviin tietoihin sekä valvontaraportteihin.

Terveysvalvonnan johtaja vastaa eläinlääkintähuoltoon ja yksikön toimintaan liittyvästä viestinnästä. Terveysvalvonnan johtaja vastaa myös eläinlääkintähuollon häiriötilanteissa yksikön ulkopuolelle suuntautuvasta viestinnästä. Kunnaneläinlääkärit ovat velvollisia ilmoittamaan mahdollisista tarttuvista eläintautiepäilyistä aluehallintovirastoon.

Keski-Savon ympäristötoimen ympäristöterveydenhuollon viestintäsuunnitelma (sisältäen viestinnän häiriötilanteissa) pyritään valmistelemaan valvontaohjelmakauden ensimmäisen vuoden aikana.

7.4 Eläinlääkintähuollon maksut

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan ja kunnallisiin eläinlääkäripalveluihin liittyvistä maksuista ja korvauksista on säädetty eläinlääkintähuoltolain 5 luvussa ja eläinlääkintähuoltoasetuksen (1031/2009) 3 §:ssa.

Kunnaneläinlääkärin maksullisista suoritteista annetussa maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa (1044/2017) on lueteltu kunnaneläinlääkärin maksulliset suoritteet ja niiden hinta.

Eläintautilain (76/2021) nojalla maksullisista tehtävistä kunnaneläinlääkäri tekee 2 viikon kuluessa laskutuspyynnön aluehallintovirastoon, joka laskuttaa asiakasta. Kunta maksaa eläinlääkärille eläintautilain nojalla tehdystä työstä ja kunta laskuttaa aluehallintovirastoa eläinlääkintähuoltolain 23 §:n 1 momentin mukaisesti.

Eläinlääkintähuoltolain 14 §:n mukaan eläinten pitopaikassa annettavien 9 §:ssä tarkoitettujen eläinlääkäripalvelujen käyntipalkkiosta ja matkakustannusten korvauksesta omistajalta tai haltijalta peritään kuitenkin enintään se järjestäjän määrittelemä määrä, joka on kohtuullinen ottaen huomioon alueella suoritettavien käyntimatkojen pituudet ja niistä aiheutuvat palvelujen hintaerot sekä asiakkaiden yhdenvertainen kohtelu. Loppuosa peritään järjestäjältä.

Keski-Savon ympäristötoimessa subventoidaan hyötyeläinkäynnistä 50 euron (ei sisällä alv) ylittävä osuus käynti- ja matkakulujen yhteenlasketusta summasta. Subventio on voimassa kaikkina vuorokaudenaikoina. Subventioiden maksamisella pyritään varmistamaan, ettei sairasta eläintä jätetä hoitamatta matkoista johtuvien kustannusten takia ja turvatakseen kunta-laisten tasapuoliset oikeudet lakisääteisten peruspalvelujen käyttäjinä.

7.5 Valvonnan toimeenpano

Valvonnan strategisena tavoitteena koko valvontaketjussa on, että:

- valvonta toimii esimerkillisesti koko valvontaketjussa
- valvonta on koko maassa vaikuttavaa ja tehokasta
- valvonnan osaaminen on korkeaa tasoa
- valvonta on asiakaskeskeistä ja laadukasta
- valvonnan viestintä on tehokasta ja ennakoivaa
- laboratoriotuotoiminta ja tiedonhallinta tukevat tehokkaasti valvontaa; ja että
- valvontaan luotetaan ja sitä arvostetaan

7.6 Eläinten terveyden valvonta

7.6.1 Eläintautivalmius

Kunnaneläinlääkäri huolehtii eläintautilain ja sen nojalla annettujen säännösten täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta kunnan alueella.

Alueella on tällä hetkellä kaksi kunnaneläinlääkärinä, jotka toimivat valmiuseläinlääkäreinä ja osallistuvat valmiuseläinlääkäriskoulutuksiin vuosittain. Lisäksi kaikki kunnaneläinlääkärit osallistuvat vähintään kerran vuodessa aluehallintoviraston järjestämille kunnaneläinlääkäreiden koulutuspäiville, joissa yleensä yhtenä aiheena aina ovat ajankohtaiset eläntaudit.

Eläintautitapauksen sattuessa toinen valmiuseläinlääkäri koordinoi muiden eläinlääkäreiden toimia eläntaudin leviämisen estämiseksi ja vain yksi eläinlääkäreistä jää hoitamaan kiireellisiä potilastapauksia toimialueella. Pieneläimet ohjataan yksityisiin palveluihin (pl. eutanasia).

7.6.2 Eläintautiepäilyt ja zoonoosien valvonta

Tarttuvat eläntaudit jakautuvat lakisääteisesti vastustettaviin ja muihin tarttuviin eläntauteihin. Lakisääteisesti vastustettavat eläntaudit jaetaan edelleen helposti leviäviin, vaarallisiin ja valvottaviin eläntauteihin. Lakisääteisesti vastustettavien eläintautien vastustustoimenpiteistä vastaa virkaeläinlääkäri. Joidenkin lakisääteisesti vastustettavien eläintautien vastustustoimenpiteistä on säädetty eläintautilain nojalla erillissäädöksiin.

Eläinlääkärit toimittavat kuukausittain 15. päivään mennessä raportin aluehallintovirastolle alueellaan todetuista eläntaudeista. Ruokaviraston sivuilta löytyy myös [lomake](#) kuukausi-ilmoituksen tekemiseen, mutta ilmoituksen voi antaa myös vapaamuotoisesti. Tautiepäilytapauksissa kunnaneläinlääkäri ottaa välittömästi yhteyttä lähimpään läänineläinlääkäriin / päivytyvään läänineläinlääkäriin. Epäiltäessä zoonoosia tehdään ilmoitus myös alueen terveyskeskuksiin. Tulevina vuosina eläintautien ilmoittamisessa voidaan hyödyntää Eläinten terveydenhallintahankkeen (ELTE) sähköistä järjestelmää. Järjestelmän käyttöönotto on aloitettu 1.4.2022.

Kunnaneläinlääkäriä koskeva velvoite ilmoittaa erikseen lueteltujen zoonoosien esiintymisestä toimialueensa tartuntatautien torjunnasta vastaavalle terveyskeskuksen lääkärille on kirjattu eläintautilain 22 §:ään.

7.6.3 Pakollinen ja vapaaehtoinen terveysvalvonta

Joillekin lakisääteisesti vastustettaville eläntaudeille on erillislainsäädännöllä säädetty terveysvalvontaohjelman vähimmäistasosta.

Pakollisia terveysvalvontaohjelmia ovat kanojen, broilereiden ja kalkkunoiden salmonellavalvonta sekä uudistuseläimiä tuottavien sikaloiden ja keinosiemennyssonneja tuottavien tilojen tai raakamaitoa tuottavien nautatilojen salmonellavalvonta. Myös esimerkiksi siipikarjan viennitiloilla on toteutettava erillistä terveysvalvonta- ja näytteenotto-ohjelmaa. Lampaiden ja vuohien maedi-visna ja scrapie- valvontaohjelmat ovat muuttuneet vapaaehtoisiksi. Tarhattujen hirvieläinten tuberkuloosin ja kalojen BKD-taudin terveysvalvontaohjelmat ovat myös vapaaehtoisia. Kunnaneläinlääkäreillä on valmius hoitaa edellä mainittujen valvontaohjelmien mukainen valvonta ja näytteenotto.

7.6.4 Vesiviljelylaitosten terveysvalvonta

Vesiviljelypitopaikoille, joiden toimintaan liittyy vähäistä merkittävämpi eläintautien leviämiskäsi, edellytetään Ruokaviraston hyväksyntä. Hyväksynnän saaneissa pitopaikoissa toteutetaan säännöllistä valvontaa. Valvontakäynnit yhdistetään eläintautien seurantaan liittyviin käynteihin mahdollisuuksien mukaan. Kunnaneläinlääkärit kartoittavat alueensa laitosten mahdolliset riskiperusteet ja tiedottaa niistä läänineläinlääkäreitä. Jos alueella on vesiviljelylaitoksia, tulee kunnan myös suunnitelmassaan selvittää, että alueella virkaeläinlääkäri, joka on perehtynyt vesiviljelylaitosten toimintaan.

Keski-Savon ympäristötoimen alueella olevien vesiviljelylaitosten terveysvalvonnasta vastaavat kunnaneläinlääkärit. Vesiviljelylaitosten valvontaa suoritetaan aluehallintoviraston ohjeistuksen mukaisesti.

7.6.5 Muu tautiseuranta

Näytteenottomääräykset tulevat aluehallintovirastosta sähköisinä suoraan valvontaeläinlääkärille ja osa kopiona terveysvalvonnan johtajalle. Valvontaeläinlääkäri huolehtii näytteet annetussa määräajassa tai ilmoittaa esteestä, jolloin yksikössä joku muu eläinlääkäri ottaa näytteet tai tulee avuksi näytteenottoon.

7.6.6 Eläinten keinollinen lisääntyminen

Kunta suunnittelee alueellaan tapahtuvaan nautojen, sikojen, hevosten, lampaiden ja vuohien keinolliseen lisäämiseen liittyvien kunnaneläinlääkäriin valvontatoimenpiteiden toteuttamisen. Kunnaneläinlääkäri valvoo sukusolujen ja alkioiden pitopaikkoja ja suorittaa niissä säännöllisiä tarkastuksia sen varmistamiseksi, että ne täyttävät hyväksymiselle säädetyt edellytykset ja että toiminnalle säädetyt vaatimuksia ja hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja noudatetaan. Mikäli alueella on sukusolujen ja alkioiden pitopaikkoja, raportoidaan valvonnan tulokset Ruokavirastoon vuosittain. (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/429, Komission delegeoitu asetus 2020/686, Eläintautilaki 76/2021, MMMa 329/2021).

7.6.7 Eläimistä saatavat sivutuotteet ja niiden käsittely

Sivutuotelain (517/2015) mukaisia kohteita valvoo pääasiassa kunnaneläinlääkäri. Lisäksi viranomaisen on säännöllisin väliajoin suoritettava tarkastuksia ja valvontaa aluehallintoviraston hyväksymisissä laitoksissa. Laitosten hyväksymisistä ja hyväksynnän peruuttamisista on ilmoitettava välittömästi Ruokavirastoon. Hyväksyntätarkastuksista on tehtävä tarkastuskertomus.

Kunnaneläinlääkäri:

- valvoo sivutuoteasetuksen mukaan hyväksymiään laitoksia kerran vuodessa,
- osallistuu tarvittaessa läänineläinlääkäreiden suorittamiin tarkastuksiin;
- valvoo Ruokaviraston hyväksymiä laitoksia kerran vuodessa lukuun ottamatta luokan 1 ja 2 käsittelylaitoksia, varastointilaitoksia ja teurastamojen sivutuoteosastoja
- valvoo kahta viimeistä laitostyyppiä lukuun ottamatta edellä mainittuja Ruokaviraston hyväksymiä laitoksia osallistumalla tarkastukseen kerran vuodessa
- valvoo toimialueensa muita paikkoja, joissa eläimistä saatavia sivutuotteita kuljetetaan, käsitellään, käytetään tai hävitetään.

Ympäristötoimen toimialueella sijaitsee yksi pieneläinten krematorio. Tällä hetkellä lemmikkieläinten polttolaitosten valvonta on yhden kunnaneläinlääkärin vastuulla.

Aloitettaessa eläimistä saatavista sivutuotteista annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (783/2015) 3 §:ssä tarkoitettua haaskaruokintaa on sivutuotteita luonnonvaraisten eläinten ruokintaan käyttävän toimijan ilmoitettava kuukausittain haaskaruokintapaikkaan toimitettujen sivutuotteiden määrä. Tiedot on ilmoitettava sekä sille kunnaneläinlääkärille, jonka toimialueelta sivutuotteet kerätään, että sille kunnaneläinlääkärille, jonka toimialueella sivutuotteet käytetään. Kunnaneläinlääkäri rekisteröi toimijan tiedot haaskarekisteriin tai mikäli se ei ole mahdollista, aluehallintovirasto tekee merkinnän rekisteriin.

Sivutuotteista annetun lain (517/2015) 24 §:ssä luetellaan sellaiset sivutuotteet, jotka on sallittua hävittää hautaamalla koko maassa. Saman lain 23 §:ssä luetellaan poikkeukset hautaamiseen syrjäisillä alueilla. Eläimistä saatavista sivutuotteista annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen liitteen 4 mukaan Keski-Savon ympäristötoimen kunnat eivät ole naudan, biisonin, lampaan tai vuohien hautaamisen osalta syrjäistä aluetta. Sikojen, siipikarjan ja turkiseläinten osalta kaikki Keski-Savon ympäristötoimen kunnat kuuluvat syrjäiselle alueelle.

Keski-Savon ympäristötoimessa kunnaneläinlääkärit ottavat vastaan ilmoituksia sivutuotteiden hävittämistavoista ja paikoista. Lisäksi Aluehallintoviraston tilaston perusteella tehdään tarvittaessa jälkitarkastuksia epäselvien tapausten osalta.

7.6.8 Eläinten merkitseminen ja rekisteröinti

Nautojen, sikojen, lampaiden ja vuohien sekä munintakanojen pitäjien on ennen eläinten pidon aloittamista rekisteröidyttävä eläinten pitäjiksi oman kuntansa maaseutuelinkeinoviranomaiselle. Samoin muun siipikarjan, kyyhkyjen sekä riikinkukkojen pitäjien tulee tehdä ilmoitus.

Ammattimaisesti nautaeläimiä, sikoja, lampaita tai vuohia ostavan tai myyvän henkilön on lisäksi rekisteröidyttävä eläinvälittäjäksi aluehallintovirastoon. Kalanviljelylaitosten on rekisteröidyttävä vesiviljelyrekisteriin. Nautojen, sikojen, lampaiden ja vuohien merkitsemisestä ja rekisteröinnistä sekä siipikarjan ja eräiden muiden lintujen tunnistamisesta on annettu eläinlajikohtaiset ohjeet.

7.6.9 Tuonti ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus

Pääsääntöisesti aluehallintovirasto ilmoittaa valvontaeläinlääkärille, jos alueelle on tullut laittomasti maahan eläimiä ja kunnaneläinlääkäri suorittaa tarkastuksen.

Paikallisesti laittomasti maahantuodut eläimet jäävät usein yksityisten klinikoiden verkkoon rokotuspuutteiden vuoksi. Tällöin yksityiset ilmoittavat asiasta kuntaan joko suoraan valvontaeläinlääkärille tai hänen poissa ollessaan jollekulle toiselle eläinlääkärille.

7.6.10 Elävien eläinten ja eläimistä saatavien muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden sisämarkkinakauppa ja vienti.

Tiettyjen eläinten ja tuotteiden sisämarkkinatuojat ja viejät rekisteröityvät tai hakevat tuontilupaa Ruokavirastolta.

Sisämarkkinatuonnissa tuojalla on tiettyjen eläinten ja tuotteiden kohdalla velvollisuutena lähettää Ruokavirastoon ennakoilmoitus tuotavasta erästä. Tuotavien erien mukana tulee seurata lähtömaassa virkaeläinlääkärin myöntämä TRACES-NT -terveystodistus ja/tai muut asiakirjat. Tuojan velvollisuutena on tarkastaa kaikki tuontierät. Jos määräpaikka on päivittäin virkaeläinlääkärin valvonnassa, tuontitarkastuksen tekee valvova virkaeläinlääkäri, naudan tai sian keinosiemennysasemalla tai naudan spermavarastossa asemaeläinlääkäri. Virkaeläinlääkärin tarkastamien tuontierien tarkastusten raportointi tapahtuu TRACES-NT- järjestelmään täyttämällä terveystodistuksen valvonta- eli III osio.

Virkaeläinlääkäri tarkastaa lähetyksen ennen vientiä Ruokaviraston ohjeen mukaisesti. Samalla tarkastetaan, että rekisteröinti on tehty ja voimassa kyseiselle erälle. Virkaeläinlääkäri laatii tarkastuksen perusteella kyseisen eläinlajin ja tuotteen sisältävän terveystodistuksen. Viejä pyytää virkaeläinlääkäriltä tarkastusta ja selvittää vientiehdot. On varmistettava huolella, että vientikohdemaan vaatimat ehdot viennille täyttyvät.

7.7 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Voimassa olevan eläinsuojelulainsäädännön noudattamista valvotaan eläinsuojelutarkastuksissa. Jos tarkastuksessa havaitaan, että eläinten suojelusta annettuja säädöksiä on rikottu, eläinsuojeluviranomainen ryhtyy lainsäädännön pakkokeinoihin. Vuoden 2024 alusta on tullut voimaan pitkään valmistelu laki eläinten hyvinvoinnista (693/2023).

Jos eläinsuojeluviranomaisella on syytä epäillä, että eläinsuojelulainsäädäntöä on rikottu ja kun hän tekee eläinsuojelupäätöksen, hän on velvollinen viipymättä tekemään asiasta ilmoituksen poliisille.

Valvontaeläinlääkärit tekevät ilmoituksen perusteella tehtävät eläinsuojelutarkastukset. Kirjanpito tarkastuspöytäkirjoista on heidän toimistollaan ja sähköisesti kunnan verkossa. Valvontaeläinlääkärit huolehtivat määräaikojen jälkeen tarkastusten tekemisestä itsenäisesti ja pyytävät tarvittaessa virka-apua. Tavoitteena on, että valvontayksikössä on kaksi valvontaeläinlääkärinä, jotka voivat tehdä parityönä vaativat tapaukset ja toisen valvontaeläinlääkärin loman tai muun poissaolon aikana voi käyttää apuna praktikkoeläinlääkärinä ja harvemmin eläinsuojeluvalvoja.

7.7.1 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus

Epäiltäessä, että eläintä hoidetaan, kohdellaan tai käytetään eläinsuojelulain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisella tavalla, aluehallintovirastolla, kunnaneläinlääkärillä, kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitavalla viranhaltijalla, poliisilla sekä aluehallintoviraston valtuuttamalla eläinsuojeluvalvojalla on oikeus tarkastuksen tekemiseen. Tarkastuksen tekijällä on oikeus tarvittaessa ottaa korvaukset tarkastusta varten tarvittavia näytteitä. Käynnillä tarkastetaan paitsi itse eläimet ja eläinten pitopaikka ja pitopaikan olosuhteet, myös eläimiä varten tarkoitettu ruoka ja juoma sekä välineet ja varusteet.

Valvontaeläinlääkärit tekevät pääsääntöisesti alueen kaikki eläinsuojelutarkastukset. Mikäli valvontaeläinlääkärien molemmat virat eivät ole täytettynä, osallistuvat kunnaneläinlääkärit

eläinsuojelutarkastuksiin mahdollisuuksien mukaan. Virka-ajan ulkopuolella kiireelliset eläinten hyvinvointiin liittyvät epäilykäynnit suorittaa joku alueen kunnaneläinlääkäreistä yhdessä poliisin kanssa. Mikäli virka-apua ei saada, ei tehtävää lähdetä suorittamaan yksin.

7.7.2 Tiloilla tehtävät EU-eläinsuojelutarkastukset

Ruokavirasto voi eläinsuojelulain ja sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten noudattamisen valvomiseksi tai Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen velvoitteiden täyttämiseksi tai EY:n oikeusjärjestyksen niin edellyttäessä määrätä virkaeläinlääkärit tekemään selvityksiä ja tutkimuksia sellaisissa eläintenpitoyksiköissä, joissa eläimiä pidetään elinkeinonharjoittamisen tarkoituksessa

7.7.3 Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus

Tarkastuksia voidaan tehdä myös ilman epäilyä eläinsuojelulain rikkomisesta sellaisiin paikkoihin, joissa toiminta edellyttää eläinsuojelulaissa tarkoitetun luvan hakemista aluehallintovirastolta tai ilmoituksen tekemisestä aluehallintovirastolle. Tällaisia paikkoja ovat esimerkiksi sirkukset, eläintarhat ja -näyttelyt, eläinkaupat, pieneläinlaitokset, suuret kennelit sekä ravi- ja ratsastustallit, riistaeläintarhat ja lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat. Ilman epäilyä tarkastuksia saadaan tehdä myös eläinkilpailuihin ja muihin vastaaviin tilaisuuksiin.

Keski-Savon ympäristötoimessa tarkastuksia suorittavat pääasiassa valvontaeläinlääkärit.

7.7.4 Eläinsuojeluvalvojat

Aluehallintoviraston valtuuttamalla eläinsuojeluvalvojalla on oikeus tehdä eläinsuojelutarkastuksia muissa kuin kotirauhan piiriin kohdistuvassa tarkastuksessa. Kotirauhan piiriin kohdistuvassa tarkastuksessa eläinsuojeluvalvoja voi kuitenkin tarkastusoikeutensa rajoissa tarvittaessa avustaa viranomaista. Jos eläinsuojeluvalvoja havaitsee eläintenpidossa sellaisia epäkohtia, jotka edellyttävät kieltoja, määräyksiä tai eläinsuojelulain mukaisia kiireellisiä toimenpiteitä, eläinsuojeluvalvojan on otettava yhteyttä eläinsuojeluviranomaisiin.

7.7.5 Eläinkuljetukset

Jos on aihetta epäillä, että eläintä kuljetetaan eläinkuljetussäädösten vastaisella tavalla, on poliisilla, kunnaneläinlääkärillä ja aluehallintovirastolla oikeus tarkastaa eläinkuljetus. Eläinkuljetusta tarkastettaessa on viranomaisella oikeus tarkastaa myös kuljetuskalusto.

Ruokavirasto ja aluehallintovirasto voivat eläinkuljetusasetuksen ja eläinkuljetuslain sekä niiden nojalla annettujen säännösten tai määräysten noudattamisen valvomiseksi tai suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen velvoitteiden täyttämiseksi tai EU:n oikeusjärjestyksen niin edellyttäessä määrätä virkaeläinlääkärit tekemään selvityksiä ja tutkimuksia eläinkuljetuksissa.

7.7.6 Teurastamot ja pienteurastamot

Ruokavirasto ja aluehallintovirasto voivat eläinsuojelulain, eläinkuljetusasetuksen ja eläinkuljetuslain sekä niiden nojalla annettujen säännösten tai määräysten noudattamisen valvomiseksi tai Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen velvoitteiden täyttämiseksi tai EU:n

oikeusjärjestyksen niin edellyttäessä määrätä virkaeläinlääkärit tekemään selvityksiä ja tutkimuksia teurastamoissa ja teurastuspaikoissa (pienteurastamoissa).

Tarkastuseläinlääkärillä on oikeus tarkastusten tekemiseen teurastamossa ja pienteurastamossa sekä niiden alueella ilman epäilyä eläinsuojelusäädösten vastaisesta toiminnasta. Teurastamoiden tarkastuseläinlääkärit ovat Ruokaviraston palveluksessa, mutta pienteurastamoissa tarkastuseläinlääkärinä toimii kunnaneläinlääkäri. Tarkastuseläinlääkärillä on oikeus tarkastaa myös teurastamolle saapuvat eläinkuljetukset.

Teurastamon eläinsuojeluvalvonnan lisäksi, jos tarkastuseläinlääkäri epäilee, että eläinsuojelulainsäädäntöä on rikottu teurastamoissa toimittavassa eläintenpitoyksiossä, hänen on ilmoitettava asiasta sen alueen aluehallintovirastolle, jonka toimialueella eläintenpitoyksikkö sijaitsee. Näin läänineläinlääkäri voi määrätä paikallisen kunnaneläinlääkärin suorittamaan tarkastuksen kyseiseen pitopaikkaan.

Kunnan tulee valvontasuunnitelmassaan kuvata, miten pienteurastamoiden eläinsuojeluvalvonta on järjestetty ja paljonko siihen käytetään resursseja.

Keski-Savon ympäristötoimen alueella ei ole teurastamo-, eikä pienteurastamotoimintaa.

7.7.7 Eläinten lääkitsemisen valvonta

Eläinlääkärinammatin harjoittamisesta annetun lain 19 §:n mukaan aluehallintovirasto huolehtii toimialueellaan mainitun lain ja sen nojalla annettujen säännösten täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta. Lisäksi eläinten lääkitsemisestä annetun lain (387/2014) 28 §:n mukaan aluehallintovirasto huolehtii mainitun lain ja sen nojalla annettujen säännösten täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta toimialueellaan. Eläimiä lääkitessään kunnaneläinlääkäri noudattaa eläinten lääkitsemisestä annettua lakia (387/2014).

7.8 Eläinlääkäripalvelujen toimeenpano

7.8.1 Peruseläinlääkäripalvelu

Peruseläinlääkäripalvelulla tarkoitetaan eläinlääkäripalvelua, joka annetaan eläinlääketieteellisen yleistutkimukseen tai kliiniseen tutkimukseen perustuen tavanomaisissa vastaanottoiloissa tai eläinsuojissa.

Kunnan / ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen on järjestettävä arkipäivisin virkaaikana saatavilla oleva peruseläinlääkäripalvelu asukkaidensa pitämiä kotieläimiä varten sekä sellaisten yhteisöjen pitämiä kotieläimiä varten, joilla on kotipaikka sen alueella. Muita kotieläimiä kuin hyötyeläimiä varten tämä palvelu on kuitenkin järjestettävä vain, jos palvelua ei ole muuten saatavilla yhteistoiminta-alueella.

Hyötyeläimiä varten ympäristötoimella on arkipäivisin virka-aikana saatavissa vähintään peruseläinlääkäripalvelun tasoista hoitoa sekä kiireellisiin että kiireettömiin käyntipyntöihin.

Keski-Savon ympäristötoimessa arkisin peruseläinlääkäripalvelua muille kotieläimille kuin hyötyeläimille tarjotaan 3 vastaanotolla. Valvontayksikön alueella toimii lisäksi kaksi yksityistä pieneläinvastaanottoa (yksi Varkaudessa ja yksi Pieksämäellä).

Eläinlääkintähuoltolain mukaan hyötyeläimiä ovat alkutuotannossa ja muussa elinkeinotoiminnassa sekä ihmisille tarpeellisissa työsuorituksissa käytettävät eläimet; esimerkiksi poliisi-

ja opaskoirat. Keski-Savon ympäristölautakunta on tehnyt päätöksen, jonka mukaan erilaiset eläintenpitopaikat joko ovat tai eivät ole hyötyeläinpaikkoja (vaikuttaa kunnan maksamaan avustukseen, tullut voimaan 1.7.2015).

7.8.2 Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Kunnan on peruseläinlääkäripalveluun kuuluvana järjestettävä terveydenhuollon palvelut kotieläimille, joita varten on olemassa valtakunnallinen terveydenhuolto-ohjelma ja asianmukainen toteutumisen seurantajärjestelmä. Tällä hetkellä tällaisia ohjelmia ovat nautatiloille tarkoitettu NASEVA ja sikatiloille tarkoitettu SIKAVA.

Maatilalla on usein taloudellisesti merkittäviä tuotantosopimuksia, joissa yhtenä ehtona on terveydenhuoltosopimuksen solmiminen eläinlääkärin kanssa ja sopimuksen velvoittamien terveydenhuoltokäyntien tekeminen ajallaan ja sovituksessa laajuudessa. Myös eläinten hyvinvointitukea saadakseen tilan on solmittava eläinlääkärin kanssa terveydenhuoltosopimus ja teetettävä eläinlääkärillä säännölliset terveydenhuoltokäynnit.

Terveydenhuoltopalvelujen kysyntää lisäävät osaltaan myös tietyt lääkkeiden luovuttamista koskevat sääntömuutokset.

Ympäristötoimella on palveluksessaan yksi praktikkoeläinlääkäri, joka on suorittanut erikoistumiskoulutuksen ja tutkinnon hyötyeläinten terveydenhuollosta. Toisella on tutkinnon suorittaminen vielä kesken.

Neuvo 2020 -ohjelmasta maksetaan tuottajille valvontakäynnit, jotka aiemmin olivat heille maksullisia.

7.8.3 Kiireellinen eläinlääkäriapu

Kunnan on järjestettävä kiireellistä eläinlääkäriapua kaikkia alueellaan vakinaisesti tai tilapäisesti olevia kotieläimiä varten kaikkina vuorokauden aikoina. Eläinlääkärit ottavat puheluita vastaan pääsääntöisesti arkisin klo 8–9. Mikäli avunpyyntö tulee tämän ajan jälkeen, tavoittavat soittajat päivystävän eläinlääkärin maksullisesta 0600-numerosta. Kello 16 saakka tehtävät suoritetaan normaaleilla taksoilla ja vasta klo 16 jälkeen varsinaisilla päivystysajan taksoilla.

Kunnan on järjestettävä päivystyspalvelu virka-ajan ulkopuolella tarvittavaa kiireellistä eläinlääkäriapua varten yhteistoiminnassa muiden kuntien kanssa yhtä tai useampaa seutu- tai maakuntaa vastaavalla päivystysalueella.

Kiireellinen eläinlääkäriapu on päivystysalueella järjestettävä siten, että kotieläimiä, jotka ovat pienikokoisia ja voidaan siten vaikeuksitta kuljettaa eläinlääkärin vastaanotolle ja kotieläimiä, joille annettava eläinlääkäriapu edellyttää eläinlääkärin käyntiä eläimen pitopaikassa, hoitaa pääasiassa eri henkilökunta. Tästä vaatimuksesta voidaan kuitenkin poiketa päivystysalueella, jonka eläintiheys on pieni tai jossa sellaisten kotieläinten, jotka ovat pienikokoisia ja voidaan siten vaikeuksitta kuljettaa eläinlääkärin vastaanotolle, osuus kaikista päivystysalueella pidettävistä kotieläimistä on vähäinen tai se on muusta erityisestä syystä perusteltua.

Keski-Savon ympäristötoimen alueella yksi eläinlääkäri hoitaa päivystysaikana kaikkia kotieläimiä. Alueella on ollut jo vuodesta 2008 asti käytössä yksi 0600-alkuinen maksullinen palvelunumero, johon kaikki päivystyspuhelimet tulevat. Vaativaa leikkaus- tai intensiivihoidon vaa-

tivat pieneläimet ohjataan yksityisiin eläinsairaaloihin. Tätä on hankaloittanut takapäivystys-sopimuksen puuttuminen vuonna 2024. Takapäivystyssopimus solmittiin kilpailutuksen kautta uudestaan Kuopion Evidensia Savon Murren kanssa maaliskuussa 2025. Suurelaimet hoidetaan tiloilla ja lemmikeille suoritetaan niiden tarvitsemat akuutit hoitotoimenpiteet (haavahoidot, muu ensiapuluonteinen toimenpide ja eutanasia) päivystäjää lähinnä olevalla vastaanotolla.

7.8.4 Saatavuus ja ajanvaraus

Peruseläinlääkäripalvelun ja kiireellisen eläinlääkäriavun tulee olla saatavilla palvelujen käyttäjien kannalta kohtuullisessa ajassa ja kohtuullisella etäisyydellä maantieteelliset olosuhteet huomioon ottaen.

Keski-Savon ympäristötoimessa on päivittäin töissä 4–6 eläinlääkärinä, millä taataan kiireellisen palvelun saatavuus alle kolmessa tunnissa 90 %:ssa tapauksista. Päivystysaikana yksi eläinlääkäri päivystää kerrallaan toimialueella, minkä vuoksi sairasmatkat saattavat olla suhteellisen pitkiä ja pieneläinpotilaiden vastaanotto tapahtuu vastaanottotiloissa, jotka ovat lähinnä päivystäjää. Tällöinkin apu tavoittaa 90 % potilaista alle kolmessa tunnissa ja maatioille suuntautuvista matkoista vain korkeintaan 10 % on yli 100 km päässä.

Keski-Savon ympäristötoimessa on käytössä ajanvaraus puhelimitse arki-aamuisin klo 8–9 välisenä aikana. Loppuvuodesta 2020 otettiin käyttöön ns. päiväpäivystys. Siinä yhden eläinlääkäri puhelimeen ohjautuvat kaikki klo 9 jälkeen tulevat puhelut. Toiset voivat tehdä työtään ajanvarausperusteisesti; hyötyeläinten terveydenhuoltokäynnit ja suuri osa pieneläinvastaanotosta.

7.8.5 Toimitilat ja välineet

Silloin kun kunta huolehtii peruseläinlääkäripalvelun ja kiireellisen eläinlääkäriavun järjestämisestä tuottamalla itse palveluja joko kokonaan tai osittain, kunnan on järjestettävä palveluja varten tarpeelliset toimitilat ja työvälineet.

Ympäristötoimi on vuokrannut kunnilta (Leppävirta ja Joroinen) tai yksityiseltä toimijalta (Pieksämäki) tilat, joissa eläinlääkärit ottavat vastaan potilaita. Ultraäänilaitteita on hankittu työnantajan maksamana, jotta eläinlääkärit voivat tarjota lisäntymisongelmissa parempaa palvelua. Leikkausvälineitä, -pöytiä ja suuria instrumentteja on myös hankittu. Ympäristötoimi ylläpitää tarpeellisia laitteistoja ja välineitä, jotka ovat alueen eläinlääkärien käytössä. Uusia laitteita hankitaan tarpeiden ilmaantuessa.

Lääkkeet on lainsäädännön vaatimusten mukaisesti pystyttävä säilyttämään asiallisissa lämpötiloissa. Huumausaineeksi luokiteltaville lääkeaineille on oltava lukittava tila. Tällainen tila on jokaisella vastaanotolla (huone tai kaappi). Lääkkeet ovat kunkin eläinlääkäriänsä hankkimia.

7.8.6 Ostopalvelut

Kunta voi tehdä yksityisen eläinlääkäripalvelun tuottajan kanssa sopimuksen peruseläinlääkäripalvelun ja kiireellisen eläinlääkäriavun tuottamisesta. Palveluntuottaja voi olla luonnollinen henkilö, yksityisoikeudellinen oikeushenkilö tai oppilaitos. Sopimusta ei voi tehdä valvontatehtävien hoitamisesta. Palvelut on kilpailutettava hankintalainsäädännön mukaisesti.

Ympäristötoimi ei ole tehnyt alueen yksityisten palvelujen tuottajien kanssa sopimuksia muuten kuin takapäivystyksen osalta. Aiemman takapäivystyssopimuksen osalta takapäivystyksestä saatiin vuosittain raportti, jossa oli potilaiden määrät kunnittain, ja mihin aikaan vuorokaudesta apua on haettu. Asiakasreklamaatioita tuli yksityisen takapäivystyksen osalta ajoittain palvelun hinnasta ja pitkistä jonotusajoista sekä siitä, että potilas ei saa edes ensiapua takapäivystyksestä.

7.9 Palvelun laadun arviointi ja kehittäminen

7.9.1 Toiminnan kehittäminen

Asiakaspalautteen, mahdollisten valitusten ja mahdollisten aluehallintoviraston tarkastusten ja auditointien perusteella kunnan on suunnitelmaa päivittäessään huomioitava kehittämistä vaativat seikat. Kunnan tulee suunnitelmallisesti kerätä em. tilanteissa esille tulleita kehittämistarpeita ja seurata tehtyjen korjaavien toimenpiteiden edistymistä.

7.9.2 Valitusten käsittely

Kunnan on suunnitelmassaan esitettävä, miten kunta palvelujen ja valvonnan järjestäjänä sekä työnantajana käsittelee eläinlääkintähuoltoa koskevat mahdolliset asiakasvalitukset ja korvauspyynnöt. Suunnitelmasta on käytävä ilmi kunnan voimassa olevat vastuu- ym. vakuutukset ja niiden korvausmäärät sekä menettelytavat pyydettyä lausuntoja Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnalta.

Keski-Savon ympäristötoimen alueella eläinlääkintähuoltoa koskevat aluehallintovirastoon osoitetut valitukset käsittelee ensisijaisesti terveysvalvonnan johtaja. Valitusten käsittelyssä pyritään kehitystä tukevaan ongelmanratkaisuun ja toimintatapojen parantamiseen.

Kiistattomia eläinvahinkotapauksia varten on Leppävirran kunnalla vastuuvakuutus (OP Pohjola). Eläimen omistajan on kirjallisesti haettava korvausta kunnalta. Terveysvalvonnan johtaja käsittelee selkeät vahinkoasiat ja pyytää hoitaneelta eläinlääkäriltä lausunnon tai tapauskertomuksen. Muut valitukset (hinnasta, hoidosta, henkilöstä) käsittelee myös terveysvalvonnan johtaja.

Mikäli eläinlääkintävahingon epäillään tapahtuneen eläinlääkärin virheestä, käsitellään asia Eläinlääkintävahinkojen lautakunnassa. Nämä lomakkeet allekirjoittaa ympäristöpäällikkö.

7.10 Seuranta ja raportointi

- Eläinsuojelutarkastuskertomukset/päätökset lähetetään AVI:n sähköisesti skannattuina asiointipalvelu Formsin kautta
- Terveysvalvontaohjelmien käynnit kirjataan Nasevaan tai Sikavaan
- Tautiepäilyt ilmoitetaan läänineläinlääkärille puhelimitse
- Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan työt, joista kunta laskuttaa valtiota. Tarkastuksen jälkeen pöytäkirja toimitetaan AVI:lle
- Muut viranomaisten pyytämät vuosiyhteenvedot lähetetään suoraan AVI:n
- Terveysvalvontaohjelmien liittymisasiakirjat toimitetaan AVI:n
- Vastustettavien eläintautien hallinnassa tehdyt toimenpiteet raportoidaan AVI:n

Resurssien riittävyyden arvioimiseksi kuntien tulee ylläpitää tilastoa järjestämiensä eläinlääkäripalvelujen käytöstä. Tilastosta tulee ilmetä vuositasolla ainakin sairaskäyntien, terveydenhuoltokäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien määrät virka-aikana sekä sairaskäyntien

ja pieneläinvastaanottokäyntien määrät päivystysaikana. Tilasto on liitettävä kunnan suorittamaan suunnitelman toteutumisen arviointiin ja toimitettava vuosittain aluehallintovirastolle.

Keski-Savon ympäristötoimessa on ollut alusta asti käytössä eläinlääkäripalvelujen tilastointi, jossa on sekä sairaskäyntien, terveydenhuoltokäyntien että pieneläinkäyntien määrät niin virka- kuin päivystysaikana. Tilasto kerätään eläinlääkäri- ja kuukausikohtaisesti ja kootaan vuositaulukkoon, josta saadaan tarvittaessa kuntakohtaiset päivystys- tai päiväaikaiset käynnit ja neuvontapuhelut. Lisäksi tilastoidaan kunnaneläinlääkärien suorittamat virkatehtävät ja niihin käytetty aika.

7.11 Eläinlääkintähuollon painopistealueet ohjelmakaudella 2025–2028

Uusi eläinlääkintähuoltolaki tulee voimaan 1.1.2026. Laki turvaa yleisen edun kannalta tärkeiden perustasoisten eläinlääkäripalvelujen (ns. SGEI-palvelut) maanlaajuisen saatavuuden sekä selkeyttää kuntien järjestämisvastuuseen kuuluvien palvelujen ja kuntien kilpailullisen toiminnan väliset erot.

Lakiesityksessä laajennetaan kunnan järjestämisvelvoite seura- ja harrastuseläinten peruseläinlääkäripalveluihin, mutta ne määritellään nykyistä tarkemmin. Uudessa eläinlääkintähuoltolaissa on lista välttämättömistä perustason palveluista, jotka kunnan on järjestettävä kaikille eläimille (lain 8§:n mukaiset toimenpiteet). Nämä palvelut ovat eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kansanterveyden turvaamiseksi välttämättömiä eläinlääkäripalveluja, joita on oltava saatavilla ympäri Suomen. Mikäli kunnallinen yksikkö järjestää laajasti muita kuin velvoitteen piirissä olevia palveluita kilpailutilanteessa, tulee hintojen olla samalla tasolla kuin yksityisillä toimijoilla.

Ohjelmakauden ensimmäisen vuoden painopistealueena on valmistautua uuden lain voimaan tulemiseen. Kunnan tehtäviä uuden lain toimeenpanossa ovat muun muassa:

1. Palvelutarpeen arviointi
 - Arvio yhteistoiminta-alueen kotieläimistä
 - Alueellisen markkinatilanteen selvittäminen -> yksityiset palvelutarjoajat ja niiden palveluvalikoimat, palvelujen laajuus ja saatavuus sekä kohtuuhintaisuus
 - Oman tuotannon ylläpitämisen tarpeet
2. Päätökset
 - Järjestämisvastuun laajuus
 - Palveluvalikoimakokonaisuus
 - Järjestämistapa
3. Hinnoittelu
 - Järjestämisvastuuseen sisältyvä – ei markkinaperusteinen
 - Ei järjestämisvastuuseen sisältyvä – markkinaperusteinen
 - Syrjäisillä markkinapuutosalueilla kaikki palvelut – ei markkinaperusteinen
4. Raportointi ja kirjanpito
 - Eriytetty kirjanpito järjestämisvastuu – ei-järjestämisvastuu
 - Kunnan osuus, eläinlääkäreiden osuus
 - Potilastietojärjestelmän räätälöinti
 - Raportti EU:lle järjestämisvastuuseen kuuluvasta osuudesta

Ohjelmakauden valtakunnalliset painopistealueet on esitetty taulukossa 11.

Taulukko 11. Valtakunnalliset painopistealueet (EHO, päivitys 2025)

Painopiste	2025	2026	2027	2028
Sivutuotteiden jäljitettävyys	<ul style="list-style-type: none"> kunnaneläinlääkärien sivutuotevalvonnassa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että laitokseen tulevat, käsiteltävät ja lähtevät sivutuotteet ovat aina jäljitettävissä eteen- ja taaksepäin, sivutuotteiden merkinnät täsmäävät, saapuva tavara täsmää kaupallisten asiakirjojen kanssa, ja laitos varmistaa, että sivutuotteita vastaanottavalla taholla on oikeus ottaa vastaan kyseisiä sivutuotteita. AVI:t varmistavat valvontojen toteutumisen ja tarkastuspöytäkirjojen saannin. 			
Turkistarhojen lintuinfluenssan valvonta ja seuranta	<p>Ruokavirasto valmistelee valtakunnallisen seurantasuunnitelman ja tautisuojausasetuksen ohjeistuksen.</p> <p>AVI vastaa alueellisesta ohjauksesta.</p> <p>Kunnaneläinlääkärit toteuttavat tarkastus ja näytteenotto-käynnit.</p>	Jatkuu	Jatkuu	Jatkuu
Eläinlääkärien lääkitsemisvalvonta	<p>Ruokavirasto valmistelee valtakunnallisen suunnitelman ja ohjeistuksen. Avi vastaa alueellisesta ohjauksesta ja tarkastuskäynneistä. Eläinlääkäreiden valvonnassa keskitytään erityisesti</p> <ul style="list-style-type: none"> lääkkeiden varalle luovutuksen ehtojen täyttymiseen väärinkäyttöön soveltuvien lääkkeiden hankkimiseen ja vastaanotolta luovuttamiseen Antibioottien käyttötietojen toimittamisen tarkastaminen osana valvontaa 			
Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteröinnin	<ul style="list-style-type: none"> Kunnaneläinlääkäri tarkistaa rekisteröintiasiat muiden tiläkäyntien yhteydessä. 	<ul style="list-style-type: none"> Kunnan- eläinlääkäri tarkistaa re- 	<ul style="list-style-type: none"> Kunnan- eläinlääkäri tarkistaa re- 	

valvonnan tehostaminen	AVI valvoo rekisteröintiä myös hallinnollisin tarkastuksin	kisteröinti-asiat muiden tilakäyntien yhteydessä. AVI/Ruokavirasto valvoo rekisteröintiä myös hallinnollisin tarkastuksin.	kisteröinti-asiat muiden tilakäyntien yhteydessä. AVI/Ruokavirasto valvoo rekisteröintiä myös hallinnollisin tarkastuksin.	
Siipikarjan salmonellavalvonnan tehostaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Aluehallintovirasto seuraa alueellaan aktiivisesti salmonellavalvonnan toteumaa ja tarvittaessa lisää alueellista ohjausta toteuman parantamiseksi • Aluehallintovirasto varmistaa tarkastuskäyntien dokumentoinnin, jotta tarkastuskäyntien toteumasta saadaan luotettavaa tietoa • Aluehallintovirasto seuraa tehostetusti tarkastuskertomusten laatua ja sitä kautta tarkastusten laatua ja lisää tarvittaessa alueellista ohjausta • Kunnaneläinlääkärit toteuttavat tarkastuskäynnit MMMa 316/2021 mukaisesti 			
AVIn ympäristöterveydenhuollon tehtävien siirtymisen Ruokavirastoon	<ul style="list-style-type: none"> • Varmistetaan toiminnan ja tiedonhallinnan jatkuminen ja sujuva siirtyminen, kun tehtävät siirtyvät AVeista Ruokavirastoon 			
AVI-kohtainen painopiste – aihe, joka tarvitsee alueella erityistä panostusta				